

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**DEJAVNIKI RAZLIK MED
DEMOKRATIČNIMI IN AVTOKRATIČNIMI
REŽIMI: ZDA IN SIRIJA**

Dejan Maučec

Ljubljana, september 2012

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**DEJAVNIKI RAZLIK MED DEMOKRATIČNIMI IN
AVTOKRATIČNIMI REŽIMI: ZDA IN SIRIJA**

Kandidat:

Dejan Maučec

Vpisna številka :

04037191

Študijski program:

Visokošolski študijski program Uprava prva stopnja

Mentor:

red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Ljubljana, september 2012

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Dejan Maučec, študent visokošolskega programa, smer javna uprava, z vpisno številko 04037191, sem avtor diplomskega dela z naslovom: DEJAVNIKI RAZLIK MED DEMOKRATIČNIMI IN AVTOKRATIČNIMI REŽIMI: ZDA IN SIRIJA.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbel, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko je lektorirala: Olga Maučec

Ljubljana, 17.9.2012

Podpis avtorja:

POVZETEK

Na svetu je veliko držav, ki se razlikujejo, med drugim, tudi po političnih sistemih. Politični sistem je pojem države v gibanju, v delovanju. Diplomsko delo prikazuje skupne in posamične značilnosti dveh tipov političnih sistemov: demokracije in avtokracije. V demokraciji ima večina prebivalcev pravice in svoboščine političnega odločanja. Prebivalstvo lahko posredno ali neposredno preko svojih voljenih predstavnikov vpliva na oblast. V avtokraciji pa vladar ne izpolnjuje oblasti iz volje naroda. Prebivalci v takih državah nimajo možnosti, oziroma imajo majhne možnosti, vplivanja na politično oblast. Vsak tip političnega sistema pa ima še svoje podvrste. Tako nekatere države uvrščamo med polne demokracije ali odprte avtokracije, druge pa lahko med volilne demokracije ali zaprte avtokracije. Razlike med tipi političnih podsistemov temeljijo na zgodovini, politični kulturi, pravicah in svoboščinah prebivalcev. V diplomski nalogi bom primerjal državo s polno demokracijo (ZDA) in državo z zaprto avtokracijo (Sirijo). Primerjava bo potekala glede na značilnosti, kot so družbenoekonomska razvitost, pričakovana življenjska doba, izobraženost itd. Že zaradi splošnih značilnosti demokracije je ZDA bolj razvita kot Sirija. V današnjem času veliko držav zaradi želja svojih prebivalcev, teži k spremembi svojega obstoječega političnega sistema.

Ključne besede: politični sistem, demokracija, avtokracija, politični režim, vodja, Združene države Amerike, Sirija

SUMMARY

FACTORS DIFFERENCES BETWEEN THE DEMOCRATIC AND AUTOCRATIC REGIMES: U.S. AND SYRIA

On the world there are many countries that differ regardless of their political system. The political system is the concept of country on the move, in operation. The thesis shows common and individual features of two types of political systems: democracy and autocracy. In a democracy most of the populations have rights and freedoms to make political decision. Population can directly or indirectly impact on state power through their elected representatives. In an autocracy the ruler does not meet the power of the will of the nation. The people in these countries have no options or have little options to influence on political power. Each type of political system has its own subspecies. Some of countries are classified as a full democracy or open autocracy and others may be electoral democracy or closed autocracy. Main differences between the types of policy subsystems are based on history, political culture, rights and freedoms of the population. In this thesis I will compare country with full democracy (USA) and a country with closed autocracy (Syria). Comparison will be held according to the characteristics such as socio-economic development, life expectancy, level of education, etc. Already because general characteristics of democracy the USA is more developed than Syria. Nowadays, many countries tend to change the existing political system due to the desire of their citizens.

Keywords: political system, democracy, autocracy, political regime, leader, United States of America, Syria

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA.....	iii
POVZETEK.....	v
SUMMARY.....	vi
KAZALO	vii
KAZALO PONAZORITEV	ix
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	x
SLOVAR SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV	x
1 UVOD	1
2 POLITIČNI REŽIMI – SISTEMI	4
2.1 Splošno.....	4
2.2 Delitev držav s poudarkom njihovih institucij in odnosih med družbo in državo..	6
2.2.1 Demokracije prvega sveta.....	6
2.2.2 Nove demokracije	7
2.2.3 Pseudodemokracije – odprte avtokracije	7
2.2.4 Nedemokratske oblike držav – zaprte avtokracije.....	8
2.2.4.1 Vključevalni populistični režimi	8
2.2.4.2 Birokratsko avtoritarne države.....	10
2.3 Delitev držav glede na proučevanje družb.....	10
2.3.1 Demokratične različice.....	11
2.3.1.1 Demokratična politična kultura	11
2.3.1.2 Družbene institucije.....	12
2.3.2 Družbe novih demokracij	14
2.3.2.1 Politična kultura	14
2.3.2.2 Družbene institucije.....	14
2.3.3 Nedemokratske družbe.....	15
2.3.3.1 Politična kultura	15
2.3.3.2 Družbene institucije.....	15
3 PRIMERJANJE POLITIČNIH SISTEMOV – REŽIMOV	16
3.1 Demokracija.....	16
3.1.1 Delitev demokratičnega političnega režima.....	17
3.1.1.1 Polna demokracija.....	17
3.1.1.2 Volilna demokracija	17
3.1.2 Demokratični razvoj in obstoj demokracije	18
3.1.2.1 Demokratični prehod	18
3.1.2.2 Načini demokratičnih prehodov.....	19
3.1.2.3 Konsolidacija demokracije.....	19
3.1.2.4 Zlom demokracije.....	22
3.1.2.5 Kaj ogroža današnje demokratične države.....	23
3.1.2.4 Dejavniki, ki so pomembni za razvoj demokracije.....	24

3.2	Avtokracija	28
3.2.1	Delitev avtokratičnega političnega režima	29
3.2.1.1	Zaprta avtokratični režim	29
3.2.1.2	Odprta avtokratični režim	31
4	PRIMERJANJE DEMOKRATIČNE ZDA IN AVTOKRATIČNE DRŽAVE SIRIJE .	33
4.1	Demokratske Združene države Amerike	33
4.1.1	Volitve in politične stranke	34
4.1.2	Gospodarstvo	36
4.1.3	Vojska	37
4.1.4	Družbene razmere	38
4.2	Avtokratična Sirija.....	39
4.2.1	Volitve in politične stranke	39
4.2.2	Gospodarstvo	41
4.2.3	Vojska	41
4.2.4	Družbene razmere	41
4.3	Razlike med demokratično ZDA in avtokratično Sirijo	44
5	ZAKLJUČEK	48
	LITERATURA IN VIRI	52

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO SLIK

Slika 1: Delitev političnih sistemov	5
Slika 2: Stopnje demokratičnega prehoda in konsolidacije.....	20
Slika 3: Povratak k avtokratičnemu režimu.....	22

KAZALO TABEL

Tabela 1: Države z volilno demokracijo ob koncu leta 2008.....	16
Tabela 2: Države s polno demokracijo ob koncu leta 2008	17
Tabela 3: Države z zaprtim avtokratičnim režimom ob koncu leta 2008	28
Tabela 4: Države z odprtim avtokratičnim režimom ob koncu leta 2008	29
Tabela 5: Nekaj pomembnih razlik med demokratično ZDA in avtokratično Sirijo.....	40

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

ZDA	Združene države Amerike
BDP	Bruto domači proizvod
BND	Bruto nacionalni dohodek
BNP	Bruto nacionalni proizvod

SLOVAR SLOVENSКИH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

Input	vložek
Output	iztržek

1 UVOD

Na svetu je 193 mednarodno priznanih držav. In ena glavnih razlik med njimi je njihov politični sistem. Oblika političnega sistema nam pove razmerje med državno oblastjo in njenim prebivalstvom. Tu se postavi več vprašanj, v kolikšni meri in na kakšen način lahko državljani vplivajo na oblikovanje državnih organov in njihovo odločanje, ter kakšne so njihove temeljne človekove pravice in svoboščine. Pri tem je pomembno tudi omeniti različne vrste institucij, ki imajo pomembno vlogo pri oblikovanju države.

Glede na to obliko poznamo države z demokratičnim političnim sistemom in avtokratičnim političnim sistemom. Vsaka oblika sistema ima svoje značilnosti. Nekatere značilnosti pa so tudi skupne. Ker sta oba politična sistema širok pojem, ju razdelimo (vsakega posebej) na dva podsistema. Tukaj moramo opomniti, da gre za enostavno delitev. Pri demokratični delitvi poznamo polno in volilno demokracijo, pri avtokratičnem sistemu pa zaprto in odprto avtokracijo. Ta delitev ima posamezne in skupne značilnosti. Na podlagi teh značilnosti lahko uvrstimo vseh 193 držav med omenjene politične podsisteme.

Če preučimo značilnosti političnih sistemov in naredimo primerjavo, spoznamo bistveno večje slabosti in probleme držav z avtokratičnim političnim sistemom. Za ta sistem je značilno, da v državi vlada določena skupina ljudi ali celo le posameznik. Posledica tega je revščina, omejevanje temeljnih človekovih pravic in vsega kaj iz tega izhaja. Je nasprotje demokratičnemu sistemu, kjer odloča ljudstvo neposredno ali po voljenih predstavnikih.

Skozi celotno diplomsko nalogo navajam značilnosti posameznega političnega sistema, njegove prednosti in slabosti, kako vpliva na državo, na prebivalce in njihove temeljne človekove pravice. Preučil in predstavil sem (tudi na primeru) zakaj so določene države s posameznim političnim sistemom in njeno značilno obliko vladavine bolj razvite, kakšne so dolgoročne posledice in zakaj prihaja do sprememb režima. Problem političnih sistemov je, da ne obstaja ideal. Kljub temu lahko rečemo: »Razvit je tisti politični sistem, ki lahko ohrani stabilnost in se sooči z družbenim konfliktom« (Binder, 1971). Tako poznamo različne države, kjer so nekatere bolj in nekatere manj demokratične, ter tudi avtokratične. Pri primerjavi teh dveh političnih sistemov pridemo do problema zakaj so demokratične države bolj bogate od avtokratičnih. Pri tem bogastvu mislim s primerjavo družbenoekonomske razvitosti, ki jo merimo na podlagi širše razvojne celote: »industrializacijo, urbanizacijo, gospodarsko diverzificiranost, pismenost in izobraženost prebivalstva, nizko stopnjo smrtnosti dojenčkov in dolgo pričakovano trajanje življenja. Visoko razvita družba tako ni samo materialno bogata, marveč je tudi dinamična glede gospodarske rasti in družbene mobilnosti ter politično pluralna ali politično moderna v smislu obstoja množstva političnih igralcev« (Ferfila, 2009a, str. 201). Preučitev tega mi je bila v pomoč pri problemu, kako se politični sistemi razlikujejo med sabo in kateri je bližje idealu.

Diplomska naloga je osredotočena na primerjavo političnih sistemov dveh izbranih držav. Izbrali smo Združene države Amerike (ZDA) in Sirijo. Zanju smo se odločili, ker sta trenutno najbolj medijsko izpostavljeni državi. ZDA je država, ki ima demokratični politični sistem. Po drugi strani je Sirija tipičen primer avtokracije. Kljub temu, da države z demokratičnim političnim sistemom obsojajo države z avtokratičnim političnim sistemom, se tudi v demokraciji pojavljajo novi problemi. Ena glavnih dilem sodobne demokracije je, koliko je človek sploh svoboden oz. kje je meja svobode, kdo določa pravila ali je res demokracija končni cilj političnega razvoja, ter kakšna je možnost zloma demokracije. V avtokratičnih političnih sistemih pa je v ospredju problem kršenja temeljnih človekovih pravic in državljanske svoboščine, kar pripelje do revščine, nerazvitosti itd. Na vse to vplivajo različni dejavniki, ki imajo na posamezni politični sistem večji ali manjši vpliv. Demokratične države v primerjavi z avtokratičnimi državami so glede različnih kazalnikov bolj razvite. V nadaljevanju so prikazani različni kazalniki, ki so pomembni za razvitost države. Tako je pomemben večstrankarski sistem v demokratičnih državah, kateri mora prebivalcem omogočati, da na svoboden in pošten način izvolijo svoje kandidate in s tem izkažejo svojo pripadnost. S tem prihaja tudi do zamenjave oblasti, katera se skozi čas izboljšuje, ter bolj prilagaja družbi. Pomembna je tudi delitev oblasti, ki omogoča medsebojno nadzorovanje. Tako je manjša možnost, da bi določena elita zlorabila svoj položaj (koruptivnost). Za uspešno gospodarstvo in višji standard ljudi sta pomembna BDP in BND na prebivalca. Razvite države pri tema dejavnikoma dosegajo visoke vrednosti. Na uspešnost gospodarske razvitosti vplivata tudi večja ekonomska svoboda, manjša brezposelnost in visoko razvita tehnološka infrastruktura. Visoko razvita tehnološka infrastruktura pa omogoča prebivalcem različne načine komunikacije in dostop do interneta, kjer lahko pridejo do različnih svobodnih informacij. Za razvite države je pomemben svoboden tisk, ki seznanja družbo o različnih informacijah znotraj in zunaj države. Tako je možna tudi kritika lastnega režima. Svoboden tisk in svobodno izražanje spadata med temelje razvitih držav. Visoki standard izobraževalnega sistema in pismenost prebivalcev sta pomembna za razvoj države. Tako prebivalci razumejo in vplivajo na oblast, ter sodelujejo na področju razvoja v gospodarstvu. Pomembno vlogo pri uspešnih državah je tudi civilna nadvlada nad vojsko. Tako da vojska ne ukrepa po svoji volji in se podreja družbi (Ferfila, 2009a; Zver, 2002).

Namen mojega diplomskega dela je primerjava dveh političnih sistemov, demokracije in avtokracije, ugotoviti njune značilnosti in izpostaviti razlike. Pri primerjavi se osredotočam na dve državi, za kateri sta značilna omenjena politična sistema.

Cilj moje diplomske naloge je bil z raziskovanjem in proučevanjem dobiti odgovore na vprašanja:

- kaj sploh so politični sistemi, katere poznamo, ter kaj so njihove skupne in posamične značilnosti in kako na njih vplivajo določene institucije,
- kaj so značilnosti posameznih tipov demokratičnega in avtokratičnega političnega sistema,

- kaj so skupne in posamične značilnosti avtokratičnih in demokratičnih političnih sistemov,
- katere so splošne značilnosti ZDA in Sirije, ter katera država je bolj razvita in stabilna, ter zakaj in kakšne so razlike Združenih držav Amerike in Sirije glede rodnosti, človekovega razvoja, izobraženosti in pismenosti, mednarodnih konfliktov v določenem obdobju, ekonomske svobode itd.

Diplomsko nalogo sestavljajo tudi hipoteze, ki so eden temeljnih delov naloge. In sicer bomo v nalogi poskušali potrditi ali ovreči naslednji hipotezi:

HIPOTEZA 1: Glede na slabe družbenoekonomske razmere in politično kulturo avtokratičnih držav, so demokratične države bolj razvite in glede na to je tudi njihov politični sistem bližje idealnemu političnemu sistemu.

HIPOTEZA 2: Ker je za Združene države Amerike značilno, da imajo svobodne in poštene volitve, svobodni tisk, možnost izobrazbe itd., so zato bolj razvite kot avtokratična Sirija, kjer so te določene pravice že v temeljih zatirane.

Pri pripravi in izdelavi diplomske naloge bom uporabil deskriptivno in komparativno metodo.

Z deskriptivno metodo bom analiziral in proučeval literaturo in vire na katere se nanaša moja diplomska naloga, demokratični in avtokratični politični režimi. Opisal bom dejstva in značilnosti političnih sistemov, demokratično ZDA in avtokratično Sirijo. S komparativno metodo bom preučil in nato primerjal dejstva in razlike med demokratično ZDA in avtokratično Sirijo. Poiskal bom značilne podatke, kot so na primer izobraženost, rodnost, človekov razvoj itd., ter jih med sabo primerjal. S tem bom dobil rezultate, katera država je bolj razvita v gospodarskem, političnem, in družbenem smislu.

Ker moja diplomska naloga ni samostojna raziskava, bom strogo upošteval vsa pravila citiranja in navajanja virov.

2 POLITIČNI REŽIMI – SISTEMI

2.1 SPLOŠNO

Politični sistemi in politike drugih držav so že stoletja predmet intelektualne radovednosti. Znanstveno so jih začeli proučevati konec 19. stoletja. »Politični režim je politični sistem oziroma nezemljepisni pojem države »v gibanju« v delovanju. Vključuje formalne in neformalne skupine, organizacije, procese in vloge – tako stranke in sindikate, skupine pritiska, lobiste, volitve in neuradno menjavanje elit, oblike vplivanja, prisile. Je časovno mnogo več kot tekoča vlada s svojimi politikami, ki pa seveda oblikuje temeljne značilnosti posameznega režima« (Ferfila, 2009a, str. 119). Politični sistemi obstajajo v domačem in mednarodnem okolju. Sistem od okolja sprejema zahteve in podporo, kar predstavlja njegov input. Po drugi strani pa jih predela in nato vrne okolju kot output. Inputi in outputi pomenijo menjavo med okoljem in sistemom. Proces predelave pa je stvar samega političnega sistema. Funkcije inputa vključujejo politično socializacijo in rekrutacijo, artikulacijo in agregacijo interesov ter politično komuniciranje. Funkcije outputa so oblikovanje pravil, uporaba pravil, ter njihovo spreminjanje oziroma presojanje. Vsi politični sistemi imajo štiri skupne značilnosti, po katerih se jih lahko primerja:

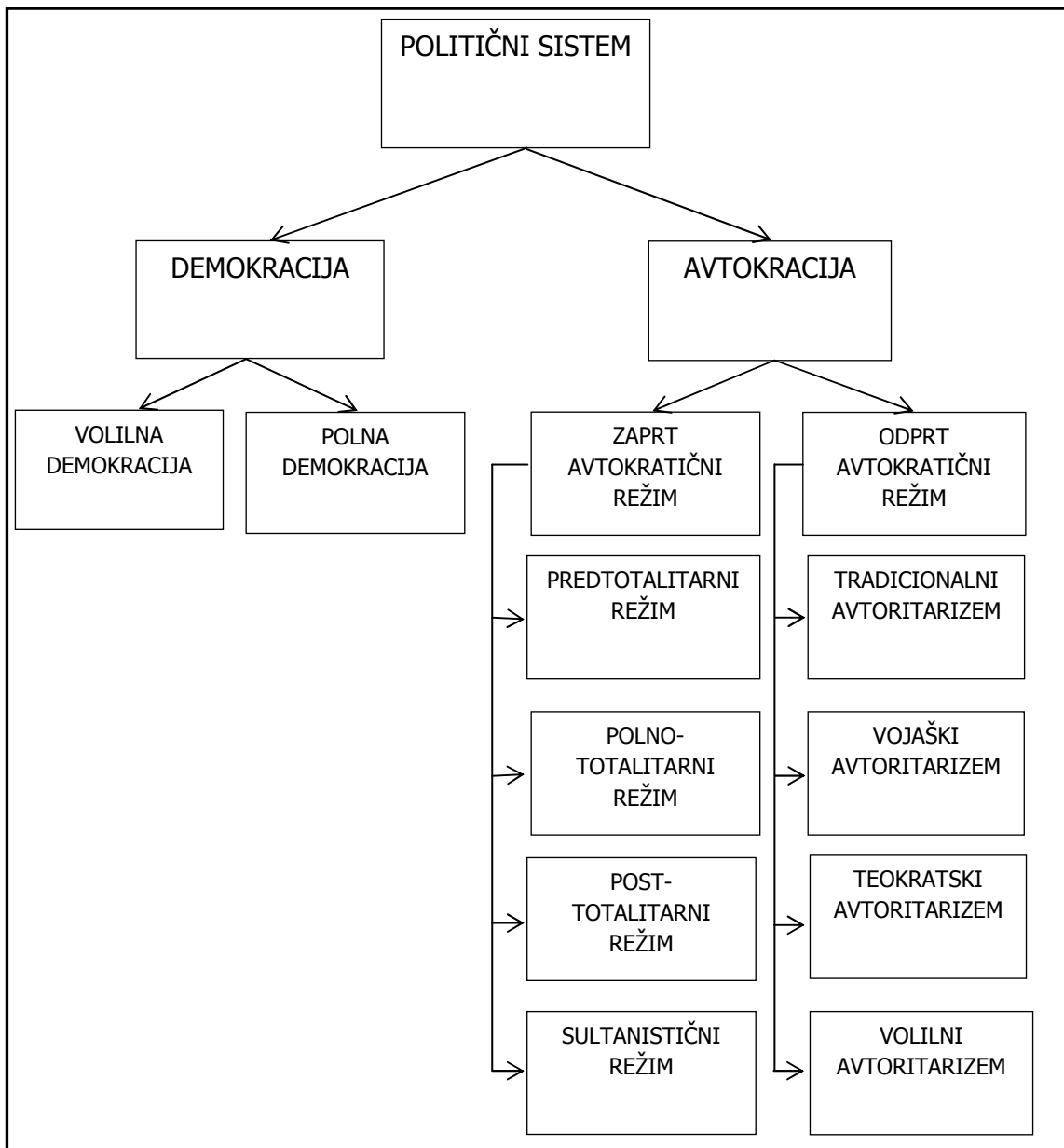
1. vsi politični sistemi imajo politične strukture, ki se razlikujejo po stopnji in obliki kulturne specializacije,
2. vsi politični sistemi imajo enake funkcije, ki pa jih lahko opravljajo različne politične strukture in z različno pogostostjo; sisteme je zato mogoče primerjati glede na njihove funkcije, pogostost teh funkcij in vrsto struktur, ki jih opravljajo,
3. vse politične strukture, ne glede na to, kako so specializirane in ne glede, ali se nahajajo v primitivnih ali modernih družbah, so več funkcionalne. Politične sisteme je mogoče primerjati glede na posebnosti njihovih funkcij in njihovih struktur,
4. vsi politični sistemi so mešani v kulturnem smislu (Ferfila, 2009a, str. 7).

Med političnimi sistemi pa obstajajo tudi bistvene razlike, ki so predstavljene in opisane v naslednjih poglavjih. Eden temeljnih problemov političnih sistemov je, da ne obstaja ideal. Kljub temu lahko rečemo: »Razvit je tisti politični sistem, ki lahko ohrani stabilnost in se sooči z družbenim konfliktom« (Binder, 1971).

Med drugim je potrebno tudi predstaviti delitev političnega sistema. Na sliki 1 predstavljamo dva temeljna tipa političnega sistema, demokracijo in avtokracijo, ter njune posamezne nadaljnje delitve. Pri tem moram opomniti da gre za enostavno delitev.

Slika 1: Delitev političnih sistemov

Vir: Siaroff (2005)

2.2 DELITEV DRŽAV S Poudarkom NJIHOVIH INSTITUCIJ IN ODNOSIH MED DRUŽBO IN DRŽAVO

Pred 80-imi leti je bilo obdobje treh svetov politike. Države so se delile na prvi svet, v katerem so bile zahodne razvite države, drugi svet je predstavljal socialistični (komunistični) tabor, ter tretji svet, ki ni bil razvit. Po opustitvi določenih kvalifikacij in delitev so se razvile nove delitve, ki upoštevajo institucije, ter odnose med družbo in državo. Danes lahko delimo države na štiri skupine: demokracije prvega sveta, nove demokracije, psevdodemokracije – odprte avtokracije in nedemokratične oblike držav – zaprte avtokracije. Prvi dve skupini sta demokratični, kjer prevladuje soglasje med državo in družbo. Bistvena razlika med skupinama je, da demokracije prvega sveta imajo daljšo tradicijo, kot nove države. Zaradi tega so tudi bolj stabilne. Ta predpostavka pa v določenih primerih ni povsem veljavna. Kot primer lahko omenimo Španske probleme z Baski, Italijo in njeni ekstremni levi in desni pol itd. V tako imenovani psevdodemokraciji je značilno, da so odnosi med družbo in državo zelo omejeni. Pri zadnji nedemokratični skupini pa tokovi vplivanja potekajo od države na družbo. Na oblasti je majhna skupina ljudi, ki ne dovoljuje ostalim udeležencem vključevanje v politično arena (Ferfila, 2009a, str. 24-25).

2.2.1 DEMOKRACIJE PRVEGA SVETA

Sem spadajo države, ki bi naj bile najstarejše in najbolj stabilne, ter najmočnejše glede upravljanja in črpanja virov na gospodarskem in družbenem področju. Te države z najstarejšo demokratično tradicijo so: ZDA, Velika Britanija in Švica. Druge države v tej skupini so imele obdobja prekinitve demokracije skozi zgodovino. Do teh prekinitvev je prišlo zaradi vojaških okupacij. Ta vojaški avtoritarni režim je bil najbolj prisoten v Nemčiji in Italiji. Tudi Danska, Norveška, Nizozemska, Francija, Belgija in Avstrija so imele vojaško zasedbo. Najkrajšo demokratično tradicijo so imele Španija, Grčija in Portugalska, ki so imele vojaško vladavino vse do konca 70-ih let 20. stoletja. Na Japonskem se je demokratično obdobje začelo konec 2. svetovne vojne (Ferfila, 2009a, str. 26).

Za vse države, ki spadajo v to skupino je značilno, da njihova uspešnost in učinkovitost izvira iz tesnega in povezovalnega odnosa z njihovimi družbami. Ta povezava med državo in družbo nastopa v obliki vrste visoko razvitih in zapleteno sestavljenih političnih institucij, preko katerih se oblikuje in izraža ljudska volja. To so zakonodajne, sodne, izvršilne institucije, javna uprava itd. Take institucije so prisotne v vseh demokratičnih državah in so pomembne za njihovo mero stabilnosti, legitimnosti, ter moči navznoter in navzven. Zakonodajna veja oblasti ima tri široke funkcije, ki so prisotne v vseh političnih sistemih: služi kot posvetovalno telo izvršilni veji, oblikuje zakone in predstavlja institucijo skozi katero se izražajo interesi znotraj države. Zakonodajna telesa demokratičnih držav sodelujejo pri oblikovanju političnih procesov tako, da postavljajo zakone in politike. Brez njih delovanje demokratične države ni možno. Sodna veja oblasti ima v vseh političnih

sistemih pomembno družbeno in politično vlogo. Člani te veje sprejemajo, pripravljajo in razlagajo zakone in predpise. Se pa sodna veja razlikuje med državami. Na to razliko vpliva nacionalna in zgodovinska tradicija, ter družbeni in kulturni vzorci obnašanja. Naloga sodne veje oblasti v demokratičnih državah, je varovanje državljanov pred množičnimi nelegalnimi posegi države, nadzor nad pooblastili izvršilne oblasti ter zaščita pravic in svoboščin. Demokratična sodna veja oblasti tudi poskuša ohraniti čim večjo stopnjo neodvisnosti od vplivov izvršilne oblasti. Izvršilna oblast (predsednik države, predsednik vlade, ministrstva) je tesno povezana s prevladujočo politiko in razmerami med državo in družbo. V demokratičnih državah je izvršilna veja oblasti osrednja funkcija, ki jo izvaja država. Voli in omejuje jo družba. Predstavniki oblasti so dolžni opravljati svojo funkcijo, ter spoštovati zakonodajo in ustavo (Keresteš, 2005).

Iz tega lahko razberemo, da bolj starejšo demokratično tradicijo ima država, tem bolj je razvita njena demokracija, katera je pomembna za vzpostavitev dobrih odnosov med družbo in državo.

2.2.2 NOVE DEMOKRACIJE

Kot že prej omenjeno imajo demokratične države značilnosti s katerimi povečujejo svojo moč in vztrajnost v primerjavi z drugimi tipi držav. Tisti samourejevalni in omejevalni mehanizmi demokracije, ki v veliki meri omejujejo področje delovanja in pooblastila demokratične države, omogočajo dolgotrajno obstojnost take oblike vladavine. Zaradi nenehnega menjavanja državnih voditeljev in funkcionarjev v določenih časovnih obdobjih, daje demokratičnim državam visoko stopnjo stabilnosti (Ferfila, 2009a, str. 29).

»Novejše demokratične države, ki so začele nastajati po svetu konec 80-ih let, so se pogosto znašle pred nepremostljivimi ovirami. Nove demokratične države so se tako pojavile v Južni Evropi (Španija, Portugalska, Grčija), dobro desetletje nazaj v Vzhodni in Centralni Evropi (tudi Slovenija) ter tudi v Latinski Ameriki (Argentina, Brazilija), Aziji (Indija, Sri Lanka), Afriki (Južna Afrika, Senegal), celo na Bližnjem vzhodu (Turčija)« (Ferfila, 2009a, str. 29). Problemi novih demokracij so nedemokratični politični voditelji, slaba podpora demokratičnim institucijam in neobstoječa demokratična kultura. Nove demokracije morajo imeti podporo s strani posameznih civilnih družb, ki so dovolj pluralistične, samostojne in aktivne. Ta značilnost predvsem primanjkuje v demokratičnih državah Azije, Afrike in to zaradi različnih etičnih, zgodovinskih in drugih konfliktov (Ferfila, 2009a, str. 29-31).

Starejšo ima država demokratično tradicijo, tem bolj je razvita njena demokracija, katera je pomembna za vzpostavitev dobrih odnosov med družbo in državo.

2.2.3 PSEVDODEMOKRACIJE – ODPRTE AVTOKRACIJE

Veliko število tretjih držav ima nekaj načel politične demokracije, ter vsaj na površini vse institucije in značilnosti demokratične ureditve. Oblast je v veliki meri ločena od družbe. Take države so demokratične samo na zunaj v obliki ustavne vlade, političnih strank in

rednih volitev, v svojem bistvu jedra pa ne. Za psevdodemokratske države je značilno, da nimajo razvite civilne družbe in z njo nerazdružljivo povezane politične kulture. Delujejo brez povezanosti in opore na družbo. Psevdodemokracije niso zaprte avtokracije, ker določena stopnja demokracije v njih obstaja. Imajo močan elitizem, kjer poteka proces med državo in družbo preko ene politične stranke. Politično tekmovanje je omejeno. Tam kjer je več političnih strank je njihovo tekmovanje za oblast močno vezano na obstoječe družbene in politične elite. Ljudje ne poznajo političnih in ideoloških razlik med kandidati, ki jih volijo. Politične stranke jim pomenijo zastave in parole, njihovi parlamentarni in predsedniški kandidati pa se ponavljajo. Volitve imajo tako rekoč same sebi namen. Družba nima posebnega vpliva na oblast, zato se na probleme kot so lakota, revščina, brezposelnost itd. hitro pozabi (Ferfila, 2009a, str. 30-31).

Če v državi ni zadostne povezanosti med državo in družbo, potem za takšno državo velja, da ima avtokratični politični sistem.

2.2.4 NEDEMOKRATIČNE OBLIKE DRŽAV – ZAPRTE AVTOKRACIJE

Demokratična oblika političnega sistema ni naraven in večer pojav. Do nedavnega so prevladoval avtokratične oblike držav v katerih ima oblast nadzor nad družbo.

2.2.4.1 Vključevalni populistični režimi

Za vključevalno populistične režime je značilno, da so podobni demokratičnim državam. Režim temelji na želji pritegniti državljane oziroma družbo s populistično vključevalnimi politikami. Oblast manipulativno vpliva na nižji sloj družbe in na ta način pridobiva njihovo zaupanje, kar je nedemokratično. Podobno kot avtoritarne diktature tudi populistične države postavljajo realne programe, katere pa ne uresničujejo s prisilo, ampak s pridobivanjem množične podpore v družbi. Zaradi tega imajo številne podporne institucije in mehanizme, ki jim omogočajo, da vsiljujejo različnim družbam svoje totalitarne politike, ki temeljijo na ideoloških dogmah. Avtoritarne diktature in populistične države so značilne predvsem v tretjem svetu (Hribšek, 2009, str. 14).

Kadar med državo in družbo ni demokratičnega in sporazumnega dialoga, lahko taka država z mediji, vojsko in policijo prisili družbo k poslušanju ali pa poskuša manipulativno prepričati določene družbene sloje, da sprejmejo njeni politični program. Za to pa potrebuje ustrezne institucije in čeprav zgleda tako, da se vse dogaja med karizmatičnim voditeljem in ljudstvom (Ferfila, 2009a, str. 31-32).

Politike vključevanja

Populistični vključevalni režimi morajo imeti voditelja s karizmatično osebnostjo (primer Hitler, Tito), poslušno množico, ter poslušno vladno množico. Karizmatični vodja ima nalogo, da ga družba časti in verjame v njegove programe. Njegovi načrti so veliki in neustrašni, njegovo poslanstvo pa je vsem pri srcu. Ljudstvo mu slepo sledi in ne opazi, da so le sredstvo za uresničevanje njegovih političnih ambicij. Nedemokratične države so najbolj primerne za vzpon karizmatičnih vodij. Prej ko ljudstvo ni imelo možnost

sodelovanja v politiki, se v populističnih režimih počuti kot del političnega sistema. Ves čas se postavljajo cilji, ki so lahko umetni ali pravi. Ko se jih doseže, se potem ukinejo pogoji, ki so omogočili nastanek in vzpon karizmatičnih vodij. Kaj se potem zgodi s populistično državo je odvisno od nadaljnjih socioekonomskih in političnih okoliščin. Država lahko ohrani krizne razmere, ali zamenja karizmatično vodjo z drugim itd. Karizmatični voditelji in vključevalne države so tako prehodno obdobje. Ker pa je politika postala neke vrste vera, je prehodno obdobje iz avtokracije v demokracijo bolj težavno in počasno. Delovanje množice v populističnih režimih je pazljivo programirano. Na podlagi zblizanja države in družbe se poskuša ustvariti nov človek, ki postane iskren privrženec političnemu voditelju. Tistim, ki pa niso pripravljeni sodelovati pa grozi zapor in izguba službe (še posebej je to značilno za totalitarne režime). Tako je priporočljivo, da ostanejo pripadniki režima. Po drugi strani pa se tiste tesne privržence režima nagradi (Ferfila, 2009a, str. 32-34).

Mehanizmi mobiliziranja in vključevanja

Vključevanje množic zahteva obstoj številnih institucij. Zvestoba in pripadnost sta pomembni za razvoj političnega režima, ampak nista pa dovolj. Podprte politične stranke imajo nalogo, da vodijo in navdušujejo množico. V teh režimih so stranke sestavni del vladnega aparata. Njihove funkcije so politična institucionalizacija, legitimizacija, novačenje državnih funkcionarjev ter bodočih voditeljev in mobilizacija ljudske podpore (Ferfila, 2009a, str. 34).

Totalitarni režimi

Totalitarni režim teži k temu, da se avtoritarna oblast velikega vodje in njegovih pomočnikov razširi v vse predele družbe. S to razširitvijo zraven v politično sfero mislimo še v področja ekonomije, znanosti, izobraževalnega sistema, družine, cerkve, umetnosti, športa itd. Totalitarizem potrebuje za svojo realizacijo določeno razvitost države. Zato je do prvih pravih totalitarnih režimov prišlo šele v 20. stoletju. Šele takrat je razvoj tehnologije (tisk, avtomobili, radio, televizija, telefon itd.) omogočil avtoritativni politiki, da je začela svojo moč in ideologijo ob podpori policije in vojske, učinkovito in hitro širiti po celem ozemlju države (Cerar v: Hribšek, 2009, str. 10).

Ferfila (2009) meni, da totalitarni režimi pomenijo najbolj nedemokratični del vključevalno populističnih držav. Oboji imajo skupno, da vključujejo široke družbene sloje, temeljijo na dogmatičnih ideologijah, pomagajo z okostenelo organiziranimi državno vodenimi političnimi strankami, vodijo jih voditelji, ki imajo karizmatičnost ali gradijo na svoji karizmatičnosti, skušajo ohranjati psihologijo izrednih razmer ogroženosti. Totalitarni režimi se razlikujejo od vključevalno populističnih režimov v stopnji prisile. Za totalitarne režime je značilno, da so bolj grobi in fundamentalni. Značilne države z totalitarnim režimom so: nacistična Nemčija, fašistična Italija, stalinistična Sovjetska zveza itd. V skupino populističnih držav spadajo tiste države, ki so šle skozi obdobje revolucije in vojaškega udara. To so države Bližnjega vzhoda ter afriške države, ki so nastale v 60-ih in 70-ih letih in nekaj držav Latinske Amerike, ki so nastale v obdobju 50-ih in 60-ih let (Ferfila, 2009a, str. 34-35).

2.2.4.2 Birokratsko avtoritarne države

Demokratične, vključevalno populistične in totalitarne države poskušajo na različne načine z družbo vzpostaviti čustvene navezanosti. Pri birokratsko avtoritarnih državah je razmerje do družbe predvsem drugačno, kjer je oblast nastrojena sovražno do svoje družbe. Pri tem pa uporablja tudi nasilje. Politika skuša ustvariti stanje depolitizacije, neaktivnosti in razdrobljenosti. Zaradi diktatorske narave so ti režimi politično šibki in nestabilni, kar pripelje do vojaških udarov in majhnih revolucij. Zato se opirajo na vojsko in državno podprte stranke, ki jim zagotavljajo možnost obstoja in varnost pred grožnjami in nevarnostmi od zunaj in znotraj. Za birokratsko avtoritarne diktature je značilno, da imajo hitre in pogoste kadrovske menjave, napredovanja po načelu zvestobe in uporabljanje različnih umazanih zvijač v političnem sistemu. Vojaške diktature so v današnjem času redkost. Poznamo tri oblike vojaškega vključevanja v politiko. Prva oblika je, ko vojska ne nastopa aktivno v politiki, ampak si ohranja pravico blokirati pomembne odločitve javno ali skrito. Spet drugje se vojaki smatrajo za varuhe političnih ureditev, ter s svojimi posegi odstranjujejo podkupljive in neučinkovite politike. Kot tretje pa poznamo obliko, kjer se imajo armade ali vojaške elite za naslednike velikih vladarjev, ter si nato z vladanjem zagotavljajo svojo nenadomestljivost. Za uspešen vojaški udar morajo biti izpolnjeni določeni pogoji. Država in družba morata biti razdrobljeni in šibki, ter ranljivi na posege od zunaj. Pri notranjih političnih sporih, ustavnih zaporah, menjavi predsednikov lahko nastopi vojska kot edini možen rešitelj. Prav tako kot v državah, kjer so konfliktne etične, verske in regionalne delitve in spori. Le malo držav s svojim avtoritarnim režimom uporablja zgolj vojaški aparat. Predsedniki in generali vedo, da je vladanje s prisilo težko, zato skušajo vojaškim in birokratskim institucijam dodati še druge. Zato birokratsko avtoritarne države sodelujejo s tistimi družbenimi skupinami od katerih imajo gospodarske in politične koristi ali podporo. Večina so to določeni člani profesionalnih elit, industrialci, politično interesne skupine in multinacionalne kooperacije. Korporativizem ponuja prednosti birokratsko avtoritarnim režimom. Kot prvo daje državi dodaten inštrument družbene kontrole, ter ne zmanjšuje diktatorskih pooblastil. Druga prednost je, da se zmanjšajo pritiski na režim in to zaradi avtoritarnega načina vladanja. Zadnja prednost je, ker korporativizem vključuje industrialce in velike kapitaliste se zaradi tega močno poveča gospodarska učinkovitost države. Zaradi te ekonomske prednosti korporativizma se običajno birokratsko avtoritarni režimi odločajo za njih. Med birokratsko avtoritarne države lahko štejemo nekdanje in sedanje komunistične države: Kitajska, Kuba, Severna Koreja in Vietnam (Ferfila, 2009a, str. 35-36).

Tiste države, v katerih politična elita vpliva manipulativno in nasilno preko institucij na družbo, nimajo demokratičnih vrednot, katere so zelo pomembne za razvoj politične in družbene kulture.

2.3 DELITEV DRŽAV GLEDE NA PROUČEVANJE DRUŽB

Pri proučevanju družb lahko sledimo tripartitni delitvi držav na demokratične različice, družbo novih demokracij in nedemokratične družbe.

2.3.1 DEMOKRATIČNE RAZLIČICE

Med demokratične različice spadajo vse države Evropske unije, ZDA, Avstralija, Kanada, Japonska, Nova Zelandija, itd. Za njih je značilna tesna povezanost civilne družbe in državne politike (Ferfila, 2009a, str. 37).

Politična kultura in kultura nasploh sta tesno med sabo povezani. Na razcvet kulture amerikanizacije so vplivali različni mediji, ter ameriška gospodarska, vojaška in politična veličina. Ameriške vrednote in življenjski stil so vplivali na vse narode in družbe sveta. Kljub bogati Evropski kulturni tradiciji je tukaj vdor amerikanizma še bolj izrazit. Prišlo je tudi do antiamerikanizma, kateri se je zaradi določenih globljih vzrokov hitro pozabljal. ZDA in razvite evropske države imajo podobne demokratične vrednote na katerih so postavile vse svoje družbene institucije. Po drugi svetovni vojni, ter določenih medblokovskih vojnah, so bile ZDA za Evropo zmagovalec, zaščitnik in bogati pokrovitelj. Antiamerikanizem evropske mladine 80-ih let je bil bolj usmerjen proti Reaganu, kot proti amerškemu modelu. Podobno velja tudi za antiamerikanizem v drugem delu Bushevega mandata. Z globalizacijo ameriške kulture je povezana tudi porast individualizma. Individualizem v družbi in na trgu omogoča gospodarski razvoj in porast blagostanja vseh družbenih slojev, s čimer se lahko reši problem revščine in neenakosti. Bruce Springsteen, Rocky, Rambo, Teagan so bili glavni motorji pri obnavljanju ponosa in veličine po manj vrednem kompleksu, ki je izviral iz vietnamske vojne. Tako se je gradilo na patriotizmu in spoznavanju samega sebe. Ker pa Evropa ni imela podobnih zadev kot je Vietnam in krize s talci, ter se ni mogla zateči v varno zaklonišče pozivanja na boj proti zunanjemu sovražniku, se je pojavilo razočaranje, ki se je kazalo v pojavih punka, skinheadov, neonacističnih skupin. Medtem ko so Američani slavili zmage, so Evropejci demonstrirali proti status quo v lastni družbi. Evropski postmaterializem se je tako razvil iz politične apatije in splošnega razočaranja. Evropejci za razliko od Američanov niso našli utehe v finančnem in materialnem samopotrjevanju, ampak so se angažirali, kar še posebej velja za mladino, v iskanju bolj smiselne namena in cilja življenja. Vprašanje identitete je dobilo politično obarvanost. Ukvarjanje politike je tako začelo vplivati na vsa področja. Politične teme so med drugim postale pravica splava, feminizem, omejitev svobode govora. Razprave so tako šle bolj v smer idealne rešitve kot pa proti ugotavljanju resničnega stanja (Ferfila, 2009a, str. 35-39).

2.3.1.1 Demokratične politične kulture

Tako individualizem, kulturološka amerikanizacija in postmaterializem so vplivali na politično kulturo demokratičnih družb. V njej ločimo štiri značilnosti, ki so: uravnavano politično sodelovanje, ukvarjanje z nepolitiko, politično nezaupanje in kohezivnost politične kulture. Politična kultura razvitih družb temelji na individualizmu in strpnosti, ter vsebuje vrednote, ki podpirajo redno politično sodelovanje. Tako mora dobra politična kultura imeti določene elemente kot so toleranca, zaupanje v soljudi, splošne podpore v demokratične institucije in zaupanje v njih, itd. To je zaupanje med državo in družbo, ter tudi, da politične elite upoštevajo družbene sloje in skupine. Klasična politika, ki se ukvarja z odnosi med državo in družbo, razdelitvijo virov, ter moči in kontrole, se v današnjem

svetu vse bolj spreminja v politiko, ki se ukvarja z novimi nepolitičnimi temami. Depolitizacija politike v razvitih družbah izvira iz prepričanja, da bi moral vsak državljan sodelovati v političnem procesu. Brez sodelovanja med državo in družbo ni prave demokracije. V razvitih demokratičnih družbah se gleda na politične aktivnosti bolj, kot na državljansko odgovornost, čeprav je politična apatija vse bolj prisotna. Ena pomembnih značilnosti politične kulture razvitih družb je, da mora biti zaupanje med razredi oziroma sloji posameznih družb, ter med družbenimi razredi in državo. Večina družbe tudi verjame, da je politični sistem legitimen in, da ima ustrezne politike. Tako obstoji soglasje glede oblik političnega sodelovanja, ki poteka preko dodelanih političnih institucij (Smodiš, 2008, str. 23-31; Ferfila, 2009a, str. 39-40).

2.3.1.2 Družbene institucije

Politična kultura predstavlja neke vrste okvir, v katerem družbene institucije komunicirajo z državnimi institucijami. V razvitih demokratičnih družbah so najbolj vplivne institucije vera in cerkev, izobraževalni sistem, politične stranke in druga interesna združenja, mediji in etničnost (Ferfila, 2009a, str. 40).

Vera je v vsaki družbi ena najbolj trdnih in prilagodljivih institucij. Vzrokov za tesno povezanost vere in demokratične politike je kar nekaj. Eden od temeljnih vzrokov te povezanosti izvira iz krščanskih temeljnih dveh načel na katerih temelji tudi ideja demokracije. Prvo načelo govori o ločenosti posvetnega in religioznega, državnega in družbenega življenja. Drugo načelo pa govori o pomembnosti človekovih pravic, svoboščin in tudi odgovornosti. Kljub povezavi med krščansko kulturo in demokracijo, cerkev meni, da demokracija ne velja za najvišjo in najboljšo (Zver, 2002, str. 29-30).

Nekatere vere so že v začetku bile politično gibanje. V zahodnih družbah ima vera že iz zgodovine vlogo, da se giblje v vlogi nasprotnika in podpornika. Vera oziroma cerkev večinoma predstavljata organizacijo, katera lahko začne hitro z izražanjem političnih vrednot in pri tem pridobi množico privržencev. Ta pridobitev temelji na bazi čustev, ki jih je možno hitro aktivirati in tudi zmanipulirati. V razvitih zahodnih državah že iz zgodovine izhaja tesna povezanost med cerkvijo in državnimi institucijami. Celo v ZDA, kjer je prisotna močna ločitev cerkve in države, je prišlo v 80-ih letih do vzpona desnice z versko podlago. Prav tako je bilo z vladavino Busha mlajšega, ki je v svojem slogu komuniciranja in vladanja uporabljal krščanski fundamentalizem. V Evropi je politizacija vere še bolj prisotna. Nekatere politične stranke uporabljajo naziv krščanska, s čim pridobijo še dodatne politične točke. Prav tako je značilno, da so cerkve in ostale verske institucije postavljene v osrčja evropskih mest, kar kaže močan politični in družbeni pomen cerkve. Z rojstvom nacionalnih držav v 16. in 17. stoletju so sekularne države pridobile kontrolo nad verskimi institucijami. Še posebej izrazito je to bilo v protestantskih državah. Država je zaradi tega dobila verski sij, državno skrbništvo in financiranje. Cerkev je ohranila svojo moč v politiki vse do konca 19. stoletja. V 20. stoletju pa je zaradi procesa urbanizacije in industrializacije vpliv cerkve začel upadati. Ljudje so na vero in cerkev začeli gledati kot na obred, ne pa kot vir duhovne odrešitve in politične akcije. Po nekaterih državah so

odstotki mladih, ki so obiskovali verske obrede drastično padli. Vse to je pripeljalo do depolitizacije vere in cerkve v razvitih demokratičnih državah (Ferfila, 2009a, str. 40-42).

Danes je v demokratičnih državah vera umaknjena v zasebnost posameznega prepričanja. Kljub temu pa menimo, da obstaja še povezava med cerkvijo in državno oblastjo v smislu izmenjave mnenj in svetovanja.

Šole in univerze spadajo med najbolj pomembne institucije v vsaki družbi. Njihova pomembnost ne izvira samo zaradi izobraževalne funkcije, ampak tudi kot vir politične socializacije in družbene milosti. V nedemokratičnih družbah so šole pod strogo kontrolo političnega aparata države in so zato bolj državne kot družbene institucije. Nekateri deli izobraževalnega sistema so tako bolj politizirani, drugi deli pa so načrtno manj. Študijske smeri so močno pod nadzorom oblasti. Študente v njih usmerjajo in privabljajo s podeljevanjem štipendij. Takšni politični pritiski na izobraževalni sistem so v razvitih družbah redki. Tukaj vplivajo univerze na politični režim. V zadnjih desetletjih se je financiranje javnega izobraževanja s strani države v razvitih družbah močno povečalo. Izobraževanje na osnovnih in srednjih šolah se je omogočilo vsakemu državljanu. Študij na univerzah pa se je razširil tako, da se je število študentov bistveno povečalo. V večini držav je to imelo dve negativni posledici, izobraževalni standardi so se zaradi velikega pritoka novih učencev in študentov znižali, ter na univerzitetnem nivoju so se pojavili presežki diplomantov, ki jih gospodarstva več niso mogla vključevati (Ferfila, 2009a, str. 42).

V nedemokratičnih družbah so politične stranke del države in delujejo od vrha navzdol. V razvitih demokratičnih družbah pa mora biti njihov položaj nasproten v smislu, da vplivajo od spodaj navzgor. V razvitih družbah imajo politične stranke določene skupne značilnosti kot so etične stranke, ki poudarjajo interese svojega naroda oziroma manjšine. Lep primer skupnih značilnosti so tudi razne kmečke stranke, ki so običajno naslednice podeželske politične tradicije kot pa, da je njihovo članstvo izključno iz podeželja. Poleg političnih strank v razvitih zahodnih družbah obstajajo še razna družbena gibanja, ki opravljajo določene funkcije političnih strank. Večinoma se ukvarjajo s postmaterialističnimi vprašanji kot so ohranjanje okolja, zaščita živali, pravice homoseksualcev, mir, splav, umetna oploditev itd. Takšna gibanja imajo običajno sposobne voditelje. Naštejemo lahko tri pomembne značilnosti družbenih gibanj v razvitih družbah. Prvo jim predvsem gre za družbena in kulturna gibanja in potem šele za politična gibanja. Kot drugo poskušajo spremembe doseči s spreminjanjem vrednot in razvijanjem alternativnih načinov življenja. Kot tretja značilnost pa predstavljajo sestavni del civilne družbe. Ker pa ta gibanja skušajo doseči družbene in kulturne cilje, velikokrat vstopijo v politični proces in tako povezujejo družbo z državo. Čeprav gre za neformalna in problemska združenja, pa imajo tudi funkcije, da delujejo kot družbene institucije. Tako ta gibanja nudijo občutek skupne identitete njihovim članom. Ko pa svoj namen izpolnijo, potem tudi prenehajo delovati oziroma ugasnejo (Ferfila, 2009a, str. 42-43).

2.3.2 DRUŽBE NOVIH DEMOKRACIJ

Države so skozi zgodovino eksperimentirale z oblikovanjem demokratične ustave. To se je dogajalo skozi različna obdobja svetovne zgodovine, predvsem pa v pokolonijalnem obdobju. Takrat je bilo dosti nepopolnih in pomanjkljivih posnemanj demokratičnih političnih sistemov, kar je veljalo predvsem za nove neodvisne države v Afriki in Aziji. Večina intelektualnih ljudi se strinja z zaželenostjo demokracije in njenimi prednostmi. Vendar je verbalno priseganje na demokracijo eno, resnična in nesebična privrženost pa drugo. Ta razkorak je lahko velikanski. Sicer lahko rečemo, da so zahodne družbe v prednosti glede zgodovinske izkušnje, ustrezne politične kulture, politično aktivnih vključenih družbenih institucij in izobraženosti državljanov o politiki. Vse to pa je pomanjkljivo razvito v novo demokratiziranih družbah. Tu se lahko pojavi vprašanje ali to velja za vsako državo posebej (Ferfila, 2009a, str. 44-45).

2.3.2.1 Politična kultura

Za nove demokratične družbe je značilna mnogo višja stopnja politizacije kot v razvitih demokratičnih družbah. Ena pomembnejših značilnosti njihove politične kulture je ta odločitev, da so demokratične. Tukaj prilagajajo zraven družbenih institucij še politične vrednote in prepričanja. Nove demokracije so demokratične zato, ker imajo njihove politične elite demokratična prepričanja in vrednote. Glede na to lahko rečemo, da se je najprej demokratizirala politična kultura elit, ki nato varuje demokratične institucije in demokratična prepričanja množic. V veliki meri je to zaporedje bilo določeno z dejstvom, da je bil pri vseh novih demokracijah način njihovega nastanka dogovorjen, ter je temeljil na pogajanjih. Glede na to, da so si to izborile elite, gre v bistvu za nedemokratičen proces, ker ni zraven množice. Pri mirnem prehodu v novo demokratizirane družbe je prišlo do globokih socioekonomskih, kulturoloških in političnih sprememb. Po eni strani pri politizaciji civilna družba postane izrazito politična, po drugi strani pa izrazito kulturna tvorba. Proces demokratizacije družbe se vključujejo od spodaj. Politične kulture in interesi se oblikujejo skladno z interesi družbe (Ferfila, 2009a, str. 45-46).

2.3.2.2 Družbene institucije

Zaradi demokratizacije pride do velikih sprememb v številnih institucijah, predvsem v tistih s politično vlogo. Pomembno vlogo sta v novih demokracijah odigrala inteligenca in cerkev. Cerkev ima močan vpliv nad družbenimi skupinami. Po drugi strani pa inteligenca glede na vero in cerkev nima tako dolge tradicije in množične pripadnosti. Je pa v posebnem odnosu z družbo. V nekaterih ne zahodnih družbah so celo del elitne manjšine, ki razpravljajo o politiki in dajejo zahteve na državo. Spadajo med dejavnike družbenih sprememb in politične socializacije, zato je njihova vloga še pomembnejša kot v razvitih zahodnih družbah. V samem procesu demokratizacije imajo ključno vlogo pri samem oblikovanju nove politične kulture (Ferfila, 2009a, str. 46).

Družbena gibanja in neodvisne skupine predstavljajo nek okvir izražanja mnenj proti udarni politični kulturi. Skozi demokratizacijo postanejo bolj organizirane in usklajene organizacije (Ferfila, 2009a, str. 47).

2.3.3 NEDEMOKRATIČNE DRUŽBE

To so običajno države tretjega sveta. Avtoritarna država obvladuje družbo, katera je sestavljena iz različnih etičnih, jezikovnih, verskih in drugih sociokulturnih skupin. V državi so institucije, ki na prisilen in grob način vplivajo na družbo, katera se mora obvezno podrežati političnemu voditelju. Določene demokratične vrednote ostanejo ideal nekaterih intelektualcev. Tudi če pride zaradi revolucij do preobrata, se stara zgodba hitro ponovi. Novi režim hitro zavlada nad družbo kot je prejšnji režim. Vedeti pa moramo, da ni možen dolgoročni obstoj države, ki vlada s prisilo nad družbo. Prej ali slej se država poveže z določenimi skupinami in si tako zagotovi njihovo pripadnost. Lahko pa pride tudi do neformalnih povezav, ki so globoko povezane v družbi (Ferfila, 2009a, str. 47).

2.3.3.1 Politična kultura

Za nedemokratične države je značilno, da imajo neenotno in razdrobljeno politično kulturo. Na to razdrobljenost in neenotnost vpliva to, da država nima dovolj sredstev in pooblastil, da bi lahko oblikovala podobna politična stališča med vsemi ali vsaj večjimi deli prebivalstva. Tudi zaradi stalnih družbenih sprememb, se njihove vrednote in prepričanja ves čas spreminjajo in to dodatno otežuje nastanek bolj obstojne politične kulture. Pogosto imajo države tretjega sveta močne družbe in skupine z različnimi zgodovinskimi, socialnimi in ideološkimi usmeritvami, od raznih pripadnikov komunistične in predvojne politične elite do pripadnikov določenih cerkvenih krogov, v katere sama država ne more prodreti. Zaradi takšnih razlogov imajo nedemokratične države tretjega sveta problem, da bi dosegle sodelovanje družbe, njenega političnega udejstvovanja in pečata legitimnosti svojega režima (Smodiš, 2008, str. 59-61; Ferfila, 2009a, str. 47-48).

2.3.3.2 Družbene institucije

V nedemokratičnih državah so zelo pomembne institucije vera, sorodstvo in pleme. Te institucije imajo močan vir identitete, vodenja in zaščite njihovih članov. Predstavljajo pa problem državnim institucijam, ker hočejo prevzeti njihovo vlogo. In tudi če jim uspe prevzeti je vprašljivo, kaj je legitimno v očeh posameznih družbenih skupin. Država mora tako spreminjati svoje načrte glede značilnosti želene politične kulture glede na obstoječe družbene značilnosti. Politična aktivnost je v rokah manjšine, ki jo sestavljajo intelektualne skupine pisateljev, umetnikov in univerzitetnih študentov. Navadni ljudje so običajno izven politike. Tako tudi če se sprejme določena politična kultura je to bolj zaradi njihove prilagodljivosti, kot pa iz lastnega prepričanja (Ferfila, 2009a, str. 48).

V avtokratičnih državah, kjer je družba na prisilen način podrežena oblasti, ima vera pomembno vlogo rešitelja. Zato si oblast pridobiva podporo tudi v njej. Prav tako prihaja s strani oblasti do omejevanja redkih vplivnih izobražencev, ki bi ljudstvu dajali drugačno mišljenje o obstoječem režimu. Za pridobitev demokratičnih vrednot je obvezna sprememba na področju politične in družbene kulture.

3. PRIMERJANJE POLITIČNIH SISTEMOV – REŽIMOV

3.1 DEMOKRACIJA

Sama ideja demokracije sega že daleč nazaj v zgodovino. Aristotel jo je zasnoval kot obliko, kjer vlada ljudstvo, ter jo postavil nasproti drugim oblikam vladavine. Na začetku se je uveljavljala v stari Grčiji in Rimu. Ampak, da je demokracija lahko redno zaživela je bilo potrebnih veliko let. Kljub težavam z uveljavljanjem, demokracija v današnjem času postaja univerzalna vrednota in norma (Keresteš, 2005, str. 21).

Sam pojem demokracije je grškega izvora (demokratia: demos = ljudstvo in kratia = vladati) in pomeni obliko vladavine, kjer vlada ljudstvo. »Demokracija namreč po definiciji predpostavlja stalno in institucionalizirano sodelovanje oziroma soočanje med državo in družbo« (Ferfila, 2009a, str. 39). Ideja demokracije se je skozi zgodovino različno koncipirala, zato poznamo veliko njenih modelov in teoretičnih zasnov. Splošno sprejeta politična vrednota je postala proti koncu 20. stoletja, zaradi pripisovanja civilizacijskega, političnega in kulturnega pomena. V mednarodni skupnosti je demokracija dobila določene standarde, kot so obstoj in delovanje institucij (parlament, demokratične volitve, politične stranke), ki morajo biti tesno povezane s pravom vladavine, varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin, svobodo tiska itd. Demokratične oblike vladavin se večino navznoter delijo na zakonodajno, izvršilno in sodno oblast. Te tri veje opravljajo svojo funkcijo na podlagi danih pooblastil in po svoji vesti. Državljeni jih nadzorujejo ter skrbijo, da oblast deluje v skladu z njihovimi individualnimi in družbenimi pričakovanji.

Kljub težkemu razvoju ima demokracija tudi nasprotnike, ki še niso utihnil. »Demokraciji nevarno okolje grozljivih medetničnih in meddržavnih spopadov ter vojnih hudodelstev na Balkanu, v Aziji in Afriki, ter izbruhi terorizma mednarodnih razsežnosti ne le zavirajo proces, ampak celo ogrožajo« (Zver, 2002, str. 13). Nove dileme, ki so postavljene pred demokracijo so socialni problemi, ki se kažejo v revščini in politični ter socialni izključenosti.

Danes o demokraciji govorijo na vseh koncih sveta, tudi tam kjer vztrajajo še protidemokratične oblasti. Različne politične stranke in gibanja dajejo k svojim nazivom izpeljanko besede demokracija, da bi s tem poudarili svojo privrženost k ideji. Tako počasi v ospredje prihaja skupno soglasje o temeljnih demokratičnih standardih.

3.1.1 DELITEV DEMOKRATIČNEGA POLITIČNEGA REŽIMA

3.1.1.1 Volilna demokracija

Za volilno demokracijo je značilen ustavni sistem, ki ima vlado in zakonodajno telo. Redno potekajoče volitve so svobodne, ampak lahko se zgodi, da niso poštene. Običajno sta dve ali več strank. Politični voditelji se morajo udeleževati volitev, kjer se družba odloči za njihovo novo ali ponovno izvolitev. Določenim oblastem, ki delujejo v ozadju kot je cerkev, vojska, plemstvo, pa tega ni treba in držijo svojo moč. Obstajajo civilne svoboščine, katere so na določenih področjih nepopolne. Politična odgovornost do državljanov je obvezna. V tabeli 1 so našteje države, ki imajo volilno demokracijo (Linz in Stepen, 1996).

Tabela 1: Države z volilno demokracijo ob koncu leta 2008

Albanija	Gvatemala	Moldavija	Sao Tome in Principe
Antigva in Barbuda	Honduras	Mongolija	Senegal
Argentina	Indija	Mozambik	Srbija
Bangladeš	Indonezija	Namibija	Sejšeli
Bolivija	Jamajka	Nikaragva	Sierra Leone
Braziliya	Kenija	Niger	Solomonski otoki
Bolgarija	Lesoto	Nigerija	Sri Lanka
Kolumbija	Lihtenštajn	Panama	Tajska
Hrvaška	Lihtenštajn	Papua Nova Gvineja	Timor Leste
Dominikanska republika	Makedonija	Paragvaj	Trinidad in Tobago
Ekvador	Madagaskar	Peru	Turčija
El Salvador	Malawi	Filipini	Venezuela
Gruzija	Mali	Romunija	Črna gora
	Mehika		Kosovo
			Ukrajina

Vir: Siaroff (2005, str. 77-78)

3.1.1.2 Polna demokracija

V polni demokraciji morajo zraven vlade in zakonodajnega telesa biti še izpolnjene druge zahteve. Oblastniki v ozadju kot je cerkev, plemstvo, vojska nimajo privilegijev in so odgovorni volivcem. Vlada polne demokracije v primerjavi z vlado volilne demokracije ima zraven odgovornosti do volivcev še odgovornost do drugih vej oblasti. V tem političnem podsistemu obstaja vrsta zagotovil za civilni in politični pluralizem, ter osebne in skupinske pravice, ki dovoljujejo svobodno izražanje. Ta svoboda in pluralizem sta zagotovljena z vladnim zakonom in to za vse enako, ne glede na status in moč posameznikov. Prebivalci lahko na svobodnih volitvah zamenjajo svojo vlado. Voditelji se tako morajo udeleževati vsakih toliko let na svobodne in pravične volitve, kjer so lahko na novo ali ponovno izvoljeni. Obstaja obvezna in stalna politična odgovornost do državljanov. Prebivalci imajo vse politične pravice in svoboščine. V tabeli 2 so prikazane države za katere je značilna polna demokracija (Linz in Stepen, 1996).

Tabela 2: Države s polno demokracijo ob koncu leta 2008

Andora	Danska	Japonska	Poljska
Avstrija	Dominika	Kiribati	Portugalska
Avstralija	Estonija	Južna Koreja	Saint Kitts in Nevis
Bahami	Finska	Latvija	Sveta Lucija
Barbados	Francija	Litvanija	Sveti Vincent & Grenada
Belgija	Nemčija	Luxembourg	Samoa
Belize	Gana	Malta	San Marino
Benin	Grčija	Maršalovi otoki	Slovaška
Botswana	Grenada	Mauritius	Slovenija
Kanada	Gvajana	Mikronezija	Južna Afrika
Cape Verde	Madžarska	Nauru	Španija
Čile	Islandija	Nizozemska	Šuriname
Kostarika	Irska	Nova Zelandija	Švedska
Ciper	Izrael	Norveška	Švica
Češka Republika	Italija	Palau	Tajvan
			Tuvalu
			Združeno kraljestvo
			Urugvaj
			Združene držav Amerike
			Vanuatu

Vir: Siaroff (2005, str. 77-78)

Polna demokracija naj bi bila cilj vsake države, ki ima volilno demokracijo ali pa je sploh nima. Družba v polni demokraciji ima moč, kateri se mora prilagajati oblast države. Nasploh velja za razvite države, da sta oblast in družba tesno povezani.

3.1.2 DEMOKRATIČNI RAZVOJ IN OBSTOJ DEMOKRACIJE

3.1.2.1 Demokratični prehod

»Če izhajamo iz naše delitve držav na demokratične in avtokratične, lahko demokracijo opredelimo kot proces spreminjanja avtokratske države v demokratsko oziroma postopno napredovanje od zaprte avtokracije v odprto avtokracijo (kar lahko imenujemo tudi politično liberalizacijo), pa tudi iz volilne demokracije v polno demokracijo (kar lahko imenujemo tudi poglobljanje demokracije)« (Ferfila, 2009a, str. 415). Termin val demokratizacije, ki ga je omenil Huntington (1992) pomeni večjo skupino držav, ki prehaja iz avtokracije v demokracijo. V svoji teoriji je uvedel tri valove demokratizacije, kateri so bili tudi pod določeno kritiko s strani različnih avtorjev. Tako se je po mnenju Huntingtona (1992) prvi val začel leta 1926. Pokrival je Zahodno in Severno Evropo, z britanskimi državljani poseljene nove države Kanade, ZDA, Avstralije in Nove Zelandije. Ta val se je širil na podlagi političnih idealov iz časa ameriške in francoske revolucije. Drugi val demokratizacije po Huntingtonu (1992) je trajal od leta 1943 in vse do leta 1962. Prvi del tega vala se je začel z zmago zaveznikov v drugi svetovni vojni, kjer so nato začeli z uvajanjem demokracije v državah poraženkah, ter nudenje pomoči ZDA in zahodnih držav

pri razvoju Latinske Amerike in Sredozemlja. Drugi del vala je bila dekolonizacija Afrike in Azije, zaradi česa je potem nastalo mnogo novih držav, ki so bile vsaj formalno demokratične. Huntingtonov (1992) tretji val demokratizacije je začel z letom 1973. Po padcu avtokratičnih režimov na Poljskem in Španiji se je nato širil v Latinsko Ameriko, Azijo ter tedaj komunistično Vzhodno in Osrednjo Evropo. V Afriko je val demokratizacije prodril v 90-ih letih. Vzrok za sprožitev tega vala je bila globalna gospodarska rast v 60-ih letih in zlom določenih avtokratičnih režimov v 70-ih letih, ter nov prodemokratski pristop katoliške cerkve v ZDA in Evropski uniji. »Danes se izteka tretji val demokratičnih prehodov v postsocialističnih državah. Zaradi krize nedemokratičnih sistemov se je v Sloveniji in na širšem območju Srednje Evrope konec 80-ih let preteklega stoletja začel pospešen proces vsesplošne demokratizacije in modernizacije družb« (Huntington, 1991, str. 580).

Nasprotju vala demokratizacije lahko rečemo tudi oseka demokratizacije, kjer je značilen prehod iz demokratizacije v avtokracijo. Huntington (1992) govori tudi o dveh nasprotnih valovih, pri katerem se je prvi začel leta 1922 in trajal vse do leta 1942. Ta val se je iz Italije (z Mussolinijevim prevzemom oblasti) in Nemčije razširil v Južno in Vzhodno Evropo, v Latinsko Ameriko in na Japonsko. Vzrok širitve je bila zmedenost politične ureditve in družbenoekonomskega okolja, vzpon totalitarnih in militarističnih ideologij in velika gospodarska kriza.

Drugi nasprotni val po mnenju Huntingtona (1992) se je začel leta 1958 in trajal do leta 1975. Nastopil je predvsem v Latinski Ameriki in Afriki. Takratne demokratske sisteme so s pomočjo vojaških udarov zamenjali z vojaškimi režimi.

3.1.2.2 Načini demokratičnih prehodov

Demokratični prehod je prva faza demokratičnega razvoja. Poznamo štiri načine demokratičnih prehodov: zaukazani, izpogajani, abdicirani, vsiljeni od zunaj. Pri prvih treh gre za razmerja med notranjimi političnimi dejavniki. Za zaukazano obliko demokratičnega prehoda je značilno, da je avtokratična oblast še vedno močnejša od opozicije, ampak se pri tem zaveda, da se ji čas izteka. Po zamenjavi oblasti, gre za proces, ki se sproži od vrha navzdol. Izpogajani demokratični prehod nastopi, ko imata avtokratični režim na oblasti in opozicija približno enako moč. Prihaja do uradnih pogajanj med režimom in prodemokratske opozicije. Pri abdiciranem demokratičnem prehodu se položaj vladajoče avtokratske elite čez noč zruši. Do razpada elite lahko pride z vojaškim udarom. Prehod, ki je vsiljen od zunaj pomeni, da tiste države, ki so po vojni poražene imajo s strani okupacijskih sil uveden demokratični režim (Ferfila, 2009a, str. 423-425).

3.1.2.3 Konsolidacija demokracije

Po demokratičnem prehodu sledi konsolidacija demokracije. Ki predstavlja drugo fazo demokratičnega razvoja. »Konsolidacija pomeni množično socializacijo, inkulturacijo državljanov v smeri sprejemanja demokratičnih institucij in demokratičnih pravil političnega življenja. Če je rezultat demokratičnega prehoda vzpostavitev institucij

demokracičnega režima, je rezultat konsolidacije demokracije njihovo polno delovanje in posledično stabilnost demokracične prakse« (Ferfila, 2009a, str. 425-426).

Lukšičeva (2009) predstavlja po Merklu (1999) zasnovan štiristopenjski model pozitivne demokracične konsolidacije, ki ima z vidika ohranjanja demokracične stabilnosti večjo težo. V nadaljevanju so opisane vse štiri analitične ravni modela.

a.) Prva raven demokracične konsolidacije se večino zaključí najprej, ter se nanaša na ustavno konsolidacijo, ki opredeli osrednje ustavne politične institucije (predsednik države, vlada, parlament, sodstvo in volilni sistem). Z oblikovanjem strukturnih pogojev in pogojev, ki omejujejo njihovo delovanje, vpliva ustavna konsolidacija na ostale tri ravni (Merkel v: Lukšič, 2009, str. 546-548).

b.) Druga raven se nanaša na predstavniško konsolidacijo, kjer se opredeli teritorialna (stranke) in funkcionalna reprezentacija interesov (Merkel v: Lukšič, 2009, str. 546-548).

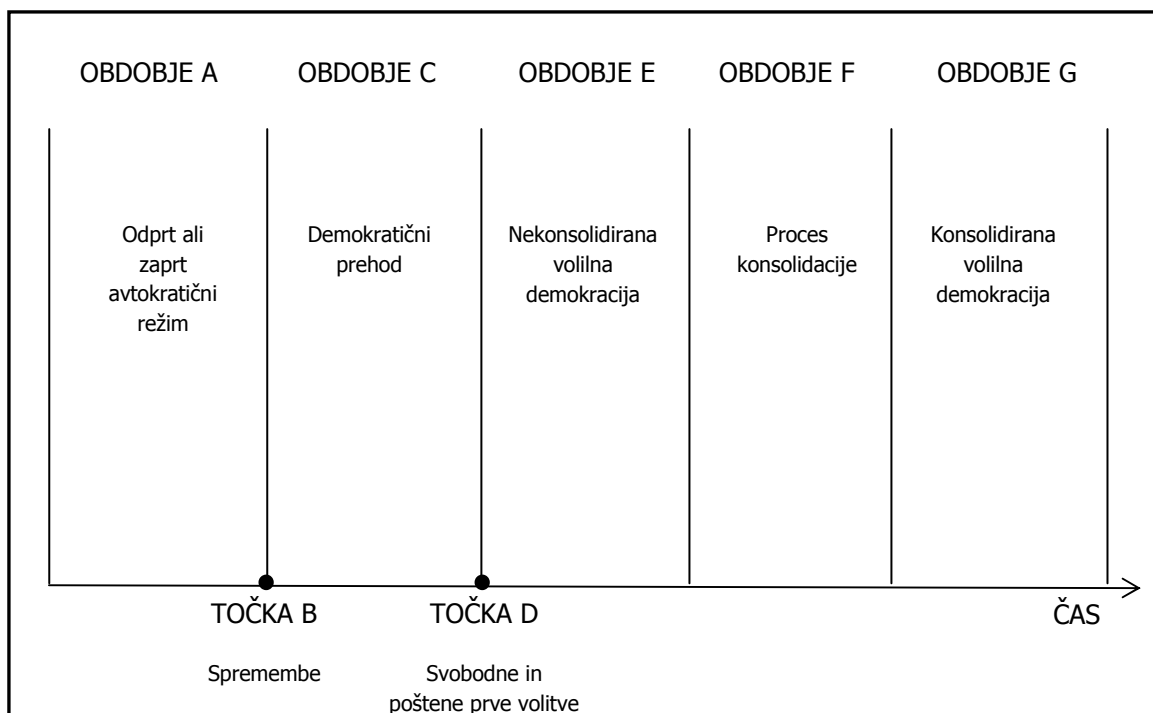
c.) Na tretji ravni demokracične konsolidacije poteka konsolidacija ravnanj neformalnih političnih akterjev, ki so potencialni politični akterji. Sem uvrščamo vojsko, finančni kapital, podjetnike, radikalna gibanja, tajne skupine itd. Uspehi demokracične konsolidacije na prvi in drugi ravni so zelo odvisni od tega ali bodo močni subjekti uveljavljali svoje interese zunaj ali znotraj demokracičnih norm in institucij ali bodo delovali celo proti njim. Konsolidacija prvih treh ravni daje neki družbi dobro osnovo za izgrajevanje meščanske družbe, ki šele stabilizira demokracijo (Merkel v: Lukšič, 2009, str. 546-548).

č.) Četrta raven pa se nanaša na konsolidacijo demokracične politične kulture. Tako se konsolidacija konča šele z izgradnjo državljske kulture kot socialno-kulturne osnove demokracije (Merkel v: Lukšič, 2009, str. 546-548).

Po končanju vseh štirih faz konsolidacije lahko govorimo o konsolidirani demokraciji, ki je odprta do kriz. Konsolidacija demokracije se lahko oblikuje desetletja in se zaključí šele z zamenjavo generacij.

Slika 2: Stopnje demokratičnega prehoda in konsolidacije

Vir: Siaroff (2005, str. 241-245)

Slika 2 nam prikazuje stopnje demokratičnega prehoda in konsolidacije na podlagi prelomnih točk, ter daljših in krajših obdobj. Tako smo na podlagi slike 2 ugotovili, da obdobje A prikazuje odprt ali zaprt avtokratični režim v katerem prihaja do političnega pritiska v smeri demokratizacije. Reformistično odprt vodja avtokratskega režima se tako lahko odloči za proces demokratizacije, ki je prikazana v točki B. Kot se vidi na sliki 2 je v obdobju C še vedno avtokratična oblast, ki postopno zamenjuje svoje sestavine. Ta sprememba lahko vključuje sporazum o novi ustavi, ki določi novo sestavino demokratičnega režima (parlamentarno ali predsedniško). Elementi starega režima se postopno odstranjujejo in razširja se volilna pravica za vse polnoletne osebe ne glede na spol. V točki D so končno urejene svobodne in pravične volitve, ki so neke vrste pogoj za novo nastali režim (obdobje E), ki pa še ni konsolidiran. Ta novi demokratični režim preživi če izpolni pogoje iz obdobja E in F. Na podlagi opisa iz slike, menimo, da je lahko sam proces demokratičnega prehoda težak in dolgotrajen.

Proces konsolidacije zahteva, da se politični voditelji in državljani držijo ustave in zakonov. Zmaga na volitvah se mora doseči z miroljubno tekmovalnostjo med političnimi strankami, brez nasilja in totalitarnosti do nasprotnikov. Vse skupaj mora potekati po pravično urejenih postopkih. Vladarji morajo biti prepričani v pozitivnost demokracije. Demokratična konsolidacija ima pogoj, da vpliva pozitivno na področje gospodarstva in javnih politik, ter s tem obdrži zaupanje državljanov. Končni cilj konsolidacije je, da politične institucije režima delujejo bolj avtonomno, učinkovito in prilagodljivo (obdobje

G). Sodstvo mora svoje naloge opravljati dosledno v smislu, da uspešno preprečuje kakršnekoli vrste zlorab. Oblast države je tako usmerjena k poslušanju in pomaganju svojim državljanom (Ferfila, 2009a, str. 425-427).

3.1.2.4 Zlom demokracije

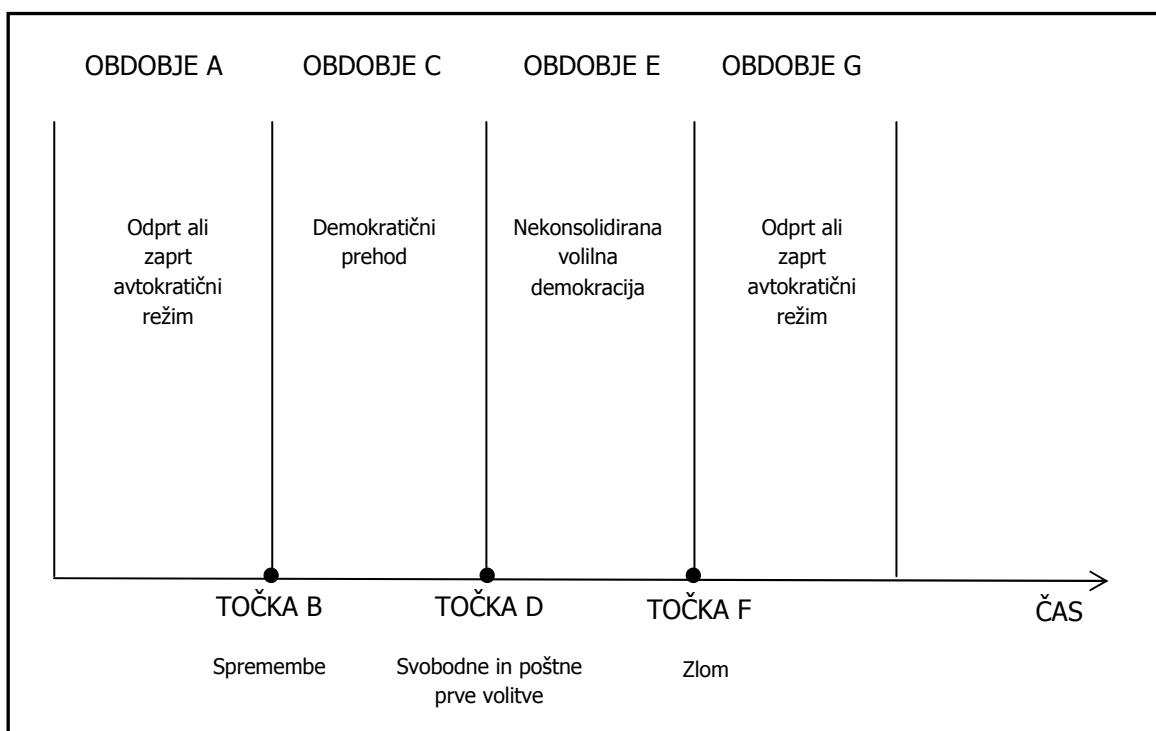
Vzpostavljanje demokracije je lahko dolg in težak proces. Demokracija v normalnih družbah s pomočjo norm in institucij zagotavlja regulacijo različnih konfliktov. Ampak se tudi v njej povečuje tekmovalnost. Kot primer lahko vzamemo polariziranost ameriških demokratičnih volivcev po neusmiljenem dvoboju za predsedniški položaj med Obamo in Clintonovo. V nenormalnih družbah s polno nasilja, lahko tekmovalnost povzroči bistvene probleme. Že logika v volilnem procesu poudarja slavljenje razlik med različnimi političnimi kandidati in strankami. Ne poudarja pa njihove skupne značilnosti. Tako volivci postanejo pripadniki določenemu političnemu kandidatu oziroma politični stranki. V demokraciji tako prihaja do razdvajanja državljanov po ideoloških, političnih in osebnih kriterijih. V normalnih demokratičnih družbah se konflikti urejajo mirno. Tam kjer so pa nestabilne družbe z maščevalno naostrenimi državljani pa lahko hitro pride do zloma demokracije.

Demokratizacija povzroča veliko sprememb. Za tiste, ki izgubljajo na moči je ta prehod še posebno sporen in zaradi tega lahko prihaja do uporabe nasilja. Po nasilju pa lahko posežejo tudi tisti, ki pridobivajo na moči. Nekatere raziskave kažejo, da tiste države, ki postanejo bolj demokratične je verjetnost državljanske vojne za polovico manjša. Pri državah, ki pa imajo hiter in nemiren demokratični prehod pa je verjetnost razpada in demokratičnega zloma večja. Na začetku procesa demokratizacije imajo državljani visoka pričakovanja. Ampak demokracija ne prinaša hitrih sprememb k boljšemu življenjskemu standardu, gospodarski rasti in enakosti. Zaradi tega se lahko tudi poveča nasilje. Skratka številni so vzroki, ki lahko v določeni državi ustavijo procese demokratične konsolidacije, ter jih obrnejo v nasprotno smer. To so na primer politično nasilje, razpad bančništva in zlom gospodarstva, politične stranke se odtujijo od volivcev itd. Sam zlom demokracije pa lahko nastopi v različnih oblikah kot je vojaški udar na Tajskem leta 2006, kraljevski udar v Jugoslaviji leta 1929, državljanska vojna Španije v 30-ih letih (Ferfila, 2009a, str. 427-430).

Starejša je demokratična tradicija, bolj sta družba in oblast povezani, manjša je možnost demokratičnega političnega zloma neke države.

Na Sliki 3 je prikazano, kako lahko ti negativni vplivi na sam proces demokratizacije vplivajo tako, da pride do demokratičnega zloma (Točka F). Posledica zloma pa nas pripelje nazaj v zaprti ali odprti avtokratični režim.

Slika 3: Povratek k avtokratičnemu režimu

Vir: Siaroff (2005, str. 247-252)

Vsak začetek demokracije ima določen vzrok, ki je značilen za več držav. Tako lahko predstavljajo te vzroke posamezne vplivne osebe, vojne, vplivi drugih demokratičnih držav, zlomi avtokratičnih režimov. Po drugi strani pa vzroki kot so vojne in nestabilni politični sistem pripeljejo državo nazaj v avtokracijo. Glede na to menimo, da je v današnjem času majhna verjetnost, da bi država prešla nazaj na avtokratični politični sistem. Vsaka družba ima cilj, ki temelji na demokratičnih vrednotah.

3.1.2.5 Kaj ogroža današnje demokratične države

Demokracije najlažje obstajajo v družbah z visoko gospodarsko razvitostjo. V nekaterih državah pa je zlom demokracije bolj verjeten. V nadaljevanju opisujem dejanja, ki lahko ogrožajo obstoj demokratičnega režima.

- Če ima država volilno demokracijo kjer zadeve še niso dobro urejene, je pot nazaj do avtokracije krajša kot pri polni demokraciji kjer so zadeve že urejene.
- Države z daljšo demokratično tradicijo imajo večjo možnost za obstanek, ker je sam vzorec obnašanja političnih elit boljši kot v državah s krajšo demokratično tradicijo.
- Verjetnost, da bi določena avtokratična skupnost v demokratični državi želela vzpostaviti avtokratični režim je majhna. V primeru, da bi se to zgodilo in bi jo državljani podprli, bi lahko prišlo do zloma demokracije.

- Če je država manj legitimna in prisotna samo v določenih okoljih in sestavinah družbe, je večja nevarnost, da jo kaj ogrozi.
- Pri bogatejših demokratičnih družbah je možnost zloma manjša kot pri revnejših demokratičnih družbah, kjer imajo posamezniki manj premoženja.
- Če je velik del državljanov nepismenih in brez izobrazbe, je njihovo sodelovanje in dojetanje politike manjše. Za demokracijo je izobraženost pomembnejša kot gospodarska rast in bogastvo.
- Če je stanje, da ima 20% prebivalcev v rokah 45% in več narodnega dohodka, potem lahko prihaja do velike družbene neenakosti, kar lahko ogrozi demokracijo.
- Pri manjših državah je večja možnost, da bodo bolj demokratične kot velike države. Tu se pojavi vprašanje, katere države glede na število prebivalcev še spadajo med majhne države oziroma kje je meja med veliko in majhno državo. Odgovor na to vprašanje bo nam v pomoč pri predvidevanju, katera država bo lahko bolj demokratična.
- Etično raznoliko demokratično družbo je težje obvladovati kot homogeno demokratično družbo.
- Za državo z demokratičnim režimom in visoko stopnjo militarizacije je lahko to nevarna kombinacija.
- Demokratične in avtokratične države se med seboj podpirajo. Če pa demokratična država leži na območju Azije ali Bližnjega vzhoda, kjer prevladujejo avtokratične države, lahko to na njeno demokracijo negativno vpliva.
- Tiste demokratične države katere imajo institucionaliziran strankarski sistem so v prednosti pred tistimi državami, ki ga nimajo (Ferfila, 2009a, str. 430-437).

Kot primer ogroženosti in zloma lahko prikažemo poročanje novic Helles-Koepfchen (2007) o spremembi političnega sistema v državi Pakistan. Nova oblast z načelom predsednika Pervez Musharrafa, ki je leta 1999 prišla z udarom na oblast, je zamenjala staro ustavo iz leta 1973 z novo, ter s tem dejanjem omejila predsednika vrhovnega sodišča, kateri več nima možnosti odločanja. Po drugi strani je začela veljati stroga prepoved prostega poročanja medijev (omejitev svobode tiska). Pričakujoče volitve za leto 2008 pa so preložili na nedoločen čas. Vsakršna kritika režima je postala prepovedana. Zaradi teh ukrepov se je v državi nadaljnji razvoj demokracije prekinil. Tako je država prešla na avtokratični politični sistem.

Več demokratičnih vrednot ima država, manj je ogrožena glede zloma demokracije, ki bi jo pripeljala nazaj v avtokratični režim. Tako so države z dolgo demokratično tradicijo manj ogrožene glede demokratičnega zloma kot novo nastajajoče demokracije.

3.1.2.6 Dejavniki, ki so pomembni za razvoj demokracije

Da demokracija postane stabilen politični sistem, mora skozi določene politične stopnje razvoja. Začne se tako, da pride do narodne identitete, ki se nato izrazi v nacionalni državi. Državljeni že točno vedo h kateri politični skupnosti pripadajo in ta pripadnost je izražena kot pripadnost pred nacionalnimi delitvami v plemena, kaste, razrede. Postopoma

se nato novonastale državne strukture utrdijo in institucionalizirajo, ter postanejo legitimne in učinkovite. Praviloma imajo že ustavo v kateri je zapisana njihova sestava in delovanje. Različne politične elite preko ustanovljenih političnih strank začnejo med sabo tekmovati. Cilj je nepopolna oblast (v primeru obstoja monarha) nad državnim teritorijem in prebivalci. Na to postopoma prihaja do večstrankarskega tekmovanja in zamenjave vlade. Na koncu pride do organiziranja odgovorne vlade, kjer se monarh zamenja z izvoljenimi političnimi predstavniki in voditelji. Volilno pravico dobijo vse polnoletne osebe v državi (Ferfila, 2009b, str. 162).

Na neki stopnji tega opisanega političnega razvoja bi naj prišlo do demokratičnega prehoda, kjer država iz avtokracije prestopi v volilno demokracijo. Po krajšem ali daljšem obdobju širjenja in poglobljanja demokratičnih institucij in vrednot, bi se potem vzpostavila polna demokracija. Pri tem pa se postavi vprašanje, kateri so tisti dejavniki, ki posamezne države potiskajo v smer širše in globlje demokracije. Poznamo devet skupin dejavnikov, ki vplivajo, da se demokracija razvija oziroma pogloblja, tako v demokratičnih kot tudi v nedemokratičnih državah. Ti dejavniki, ki jih omenja Ferfila (2009) so: politična kultura in politično vodstvo, različne ideologije kot dejavnik razvoja, vojaško vmešavanje v politiko, družbenoekonomska razvitost, narava ekonomskega sistema, kulturno zgodovinska kolonialna dediščina, družbena homogenost, število prebivalcev in velikost države, ter mednarodni dejavniki. V nadaljevanju sledi opis posameznega dejavnika po Ferfili (2009b, str. 165-292).

a.) Politična kultura in politično vodstvo sta pomembna dejavnika, ki vplivata na razvoj demokracije. »Demokratična politična kultura poudarja civiliziranost, toleranco do drugače mislečih, zmernost političnih odločitev, pripravljenosti na kompromise in je tako velikega pomena za demokracijo« (Ferfila, 2009b, str. 165). Politično vodstvo pa je pomembno, ker ima največji vpliv na politično dogajanje in prav tako tudi na oblikovanje politične kulture. Politično in družbeno stališče posameznika vpliva na njegovo obnašanje in delovanje. Prav tako pa tudi politična stališča, vrednote, občutki in izkušnje vplivajo na politiko v posamezni družbi. Politična kultura povzroča različno politično obnašanje posameznikov in celotne družbe. Ampak z njo ne bomo dobili vse značilnosti politike in političnega procesa. Ljudje s podobnimi političnimi izkušnjami in sposobnostmi se bodo različno vedli v podobnih političnih razmerah. Politična kultura se lahko hitro spreminja. Tako lahko nove izkušnje spremenijo politično kulturo posameznika ali nove generacije. Brez politične kulture pa je težko primerjati politične sisteme.

b.) Različne ideologije so drugi dejavnik, ki vplivajo na razvoj demokracije v različnih političnih sistemih. Pri tem razvoju mislimo na politični in gospodarski razvoj, ter tudi njihovem vrednostnem okviru, ki velja za politični in ekonomski sistem, ki sta prav tako zgrajena na ideološkem temelju. Vsak politični sistem opravlja politično izbiro med različnimi razvojnimi in političnimi možnostmi. Odločajo in razporejajo o tem kam bodo šli materiali in drugi viri s katerimi razpolaga država. Zakonitost izbire in uporabe virov skuša politični sistem doseči z določeno skupino vrednot – ideologijo. Tako lahko rečemo, da vsak politični sistem in vsaka politična stranka, ter pogosto tudi vsaka državna politika

temelji do neke mere na ideologiji kot skupku zelenih vrednostno razvojnih usmeritev. Tako so tudi spori med strankami in med nasprotniki posameznih javnih in drugih politik ideološko obarvani. Zaradi različnih ideologij je praktično za vsak problem več možnih rešitev, ki temeljijo na različnosti vrednot posamezne ideologije. Različne ideologije so lahko prav tako primerjalni okvir za reševanje posameznih problemov. Na koncu spoznamo, da imamo več rešitev za en problem z vidika različnih ideologij in z vidika prakse različnih držav. Glede na to se moramo tudi odločiti za pravo rešitev. Vsaka ideologija ima tudi nepopolnost v smislu, da povzdiguje svoje vrednote in zavrača druge vrednote. Tako nam tudi različne ideologije ponujajo med sabo tekmovalne, konfliktne in včasih celo nasprotujoče vrednostne sisteme, ki pomenijo kontrolni mehanizem za različne sistemske rešitve oziroma razloge.

c.) Vojaško vmešavanje v politiko ima značilnost, da v različnih družbah obstajajo skupine ali posamezniki, ki lahko iz ozadja bolj ali manj vplivajo in vodijo politične procese. Tako lahko formalne politične institucije, volitve, strankarsko tekmovalno delovanje samo kot navidezna fasada izza katere posamezniki ali skupine vlečejo svoje poteze. Ti skriti bloki moči so bili cerkev, plemstvo in vojska, kasneje pa se je njihovo mesto zamenjalo z velikim kapitalom. V moderni demokratični državi mora biti vojska jasno ločena od delov vlade. Vojska mora biti podrejena državi, ter civilna oblast mora imeti legitimno kontrolo nad njo. Tako vlada določa njeno organizacijo, vire in namen delovanja brez nevarnosti njenega vmešavanja. Vojska je v vsaki državi politični igralec. Vojaški vpliv je lahko prisoten od malenkostnega občasnega vpletanja v civilno družbo do popolne kontrole države. V nekaterih državah Latinske Amerike, Azije, Afrike je vojska tudi na oblasti, ter predstavlja resno grožnjo civilnim režimom. Dobra ureditev vojske v razvijajočih državah in manj demokratičnih državah je pomemben element za doseg demokratičnega režima. Najbolj učinkovita rešitev zmanjšanja vojaške moči je zmanjšanje oboroženih sil države na majhnost, da skoraj niso več tako pomembne. Tako na primer Islandija nima lastne vojske in je kljub temu v NATU. Po drugi strani ima Kanada vojsko, ki je glede na število prebivalcev celotne države zelo maloštevilna. Če so pa v državi oborožene sile v večjem obsegu, je pomembno, da so sestavljene iz profesionalnih vojakov, ki imajo s strani demokratične družbe vcepljeno, da je samo civilna oblast legitimna.

č.) Družbenoekonomska razvitost je naslednji dejavnik, ki vpliva na razvoj demokracije. Že splošno je znano, da so demokratične države bolj bogate od avtokratičnih držav. So pa tudi izjeme v avtokraciji. To so avtokratične države kot Kitajska, Singapur, ki imajo celo večjo gospodarsko rast kot nekatere demokratične države. Družbenoekonomska razvitost lahko opredelimo ožje ali širše. Pri ožji opredelitvi gre za merilo glede na bruto družbeni proizvod na prebivalca. Pri širši opredelitvi pa je merilo širša razvojna celota: industrializacija, urbanizacija, diverzificiranost, pismenost in izobraženost prebivalstva, nizka stopnja smrtnosti dojenčkov in dolgo pričakovanje trajanje življenja. Razvita država ima tako zraven materialnega bogastva, še dinamičnost v smislu gospodarske rasti, družbene mobilnosti, ter politične pluralnosti v smislu obstoja množstva političnih igralcev. V bogatih državah na Bližnjem vzhodu je stopnja gospodarske dinamičnosti in političnega pluralizma bistveno nižja, zaradi tega, ker je v državi izrazito velika neenakost, kjer je

bogastvo v rokah elite. V razvitih državah se ta moč virov deli, kar vpliva na razvoj demokracije iz dveh razlogov. Posamezniki in skupine, ki imajo v rokah več ali manj virov moči so aktivne v politiki, ter sodelujejo pri pogajanjih z drugimi. Zaradi tega posameznik ali posamezna skupina mnogo težje potlači ostale tekmece in tako postavi avtorski režim. Drugi razlog pa je, da se v razvitih družbah zaradi večje enakosti pogojev in družbenoekonomskih priložnosti pospešuje obstoj ideologij, ki poudarjajo enakost in spoštovanje.

d.) Narava ekonomskega delovanja je naslednji dejavnik, ki vplivajo na razvoj demokracije. Klasični liberalizem zagovarja lastniške pravice, proste trge in prosto trgovino, ter tudi politične svoboščine in odgovorno vlado. Ker demokracija predpostavlja svobodo, ki ima politično in ekonomsko razsežnost, predvidevamo, da bodo demokracije imele tržno gospodarstvo. Ampak tudi določene avtorske imajo lahko tržno gospodarstvo, kjer se elite v primerjavi s tujino tudi lahko zelo obogatijo. V zelo zaprtem gospodarstvu pa so elite bogate glede na domače prebivalstvo, ki živi v revščini.

e.) Kulturna zgodovinska kolonialna dediščina je zelo vplivala na razvoj demokracije. Nekdanje britanske kolonije so že pred neodvisnostjo imele stabilne politične institucije in tekmovalne volitve (Indija, Tobago itd.). Britanci so se prav gotovo nekaj naučili iz propada njihovih politik v ZDA. Zaradi tega so začeli uporabljati reforme kot sredstvo za utišanje nezadovoljstva v svojih kolonijah. Ustanovili so institucije v katerih so sedeli predstavniki kolonij, ter jih navajali na parlamentarne in pluralistične oblike vladanja. Značilnost polne demokracije v nekdanjih britanskih karibskih kolonijah se pogosto razlaga z demokratičnimi elementi britanske kolonialne dediščine. Nasproten primer predstavljata državi Belgija in Portugalska, ki sta nekdanje kolonije zapustili brez političnih institucij in brez demokratičnih nastavkov političnih procesov.

f.) Družbena homogenost je pomembna za lažje delovanje demokracije, katere sestavni del je tudi sporazumevanje in sklepanje kompromisov. Zaradi tega lahko govorimo, da demokracija deluje lažje v manj deljenih oziroma bolj homogenih družbah. Medtem, ko ekonomsko razliko lahko prestrežemo z ustrežno ekonomsko politiko, tega pri obstoju različnih jezikov, ras, regij na kratko ni mogoče izvesti. V državah je najtežje usklajevati razlike na temelju etične in verske pripadnosti. V zelo heterogenih družbah je nastanek demokracije zelo zahteven proces. Pri tem pa ne moremo govoriti o čisti vzročno-posledični povezavi. Obstojijo namreč številne homogene avtorske imajo (na primer Severna Koreja) in homogene demokracije (na primer Kanada).

g.) Število prebivalcev in velikost države imata tudi vpliv na razvoj demokracije. Povezava med demokratičnostjo režima in številom prebivalcev obstoji ne glede na obseg dohodka. Z majhnostjo države predvsem mislimo malo številčnost prebivalcev in ne njeno velikost. Tako je na primer Kanada druga največja država, po številu prebivalcev pa spada med srednje države. Majhne države in otoki imajo večjo možnost za razvoj demokratičnosti, ker so bolj homogene. V majhnih državah je tudi manjše število prebivalcev in zato tudi lažje komunicirajo s svojimi političnimi predstavniki. Njihove politične elite so načeloma

bolj kooperativne kot pa konfliktna. Otoške in majhne države nimajo bližnjih sosedov in tako tudi ne bližnjih sovražnikov.

h.) Regionalni in mednarodni dejavniki pa so po opisu Ferfile (2009b, str. 275-277) zadnji dejavniki, ki vplivajo na razvoj demokracije. Če pogledamo zemljevid sveta razberemo, da so avtokratične države večinoma ali v celoti obkrožene z drugimi avtokratičnimi državami. To jim pomaga, da se izognejo pritiskom demokratizacije s strani sosedov in lastnih državljanov, ki so v odprtih avtokracijah še posebno seznanjeni s tem, kaj se dogaja v sosednji državi. Tam kjer obstaja intenzivno povezovanje držav ali njihovih gospodarskih, ter drugih organizacij na nivoju regij in da so skupna telesa demokratična, potem iz njih prav tako lahko prihajajo pritiski po demokratiziranju oziroma zaviranju vojske in druge reakcionarne skupine v njihovih razmišljanjih oziroma poskusih glede zamenjave demokratičnega režima v lastni državi.

Nekateri dejavniki kot sta politična kultura in politično vodstvo, ter družbenoekonomska razvitost so bolj pomembni za razvoj demokracije od ostalih dejavnikov. Kljub temu, da nekatere države izpolnjujejo določene ostale dejavnike imajo trden avtokratični politični režim. Predvsem pomemben dejavnik za demokratični razvoj sta politična kultura in politično vodstvo s tem, da sledita demokratičnim vrednotam.

3.2 AVTOKRACIJA

Pojem avtokracije je grškega izvora (autokrateia: auto = sam in kratos = vladati) in pomeni vladavino enega. Iz tega izhaja, da v tem političnem sistemu vlada tiran, diktator, ki ima v rokah ključne dele oblasti. V avtokratični državi poglavar ne izpolnjuje svoje oblasti iz volje naroda ali drugega pomembnega dela družbe. Njegova oblast temelji na lastnem ugledu (karizmatična legitimnost) ali na regijskih ali tradicionalnih dojemanjih (tradicionalna legitimnost). V takih državah ljudstvo ne more vplivati na oblast, katera je sestavljena iz različnih pripadnikov. Vladar skrbi za svoje interese, ter interese vplivnih skupin (vojska, dvorjani, veleposestniki, sorodstvo), ki ga podpirajo. Skupaj izkoriščajo svobodno, ter v določenih primerih tudi nesvobodno ljudstvo. Vplivneži so v nekaterih avtokratičnih sistemih odvisni od samega velikega vodje, ki jim podeli določene funkcije. Lahko pa jih tudi kadarkoli prekliče (Keresteš, 2005, str. 20).

Za avtokratični sistem je tako značilna majhna vladajoča koalicija. Kljub slabemu izvajanju politike je veliki vodja še vedno podprt. Vzrok tega izhaja iz njegove moči, ki ga drži na položaju. Dosti kandidatov ga je pripravljeno podpreti z namenom, da bi prišli v koalicijo. Obstoječi pa ne želijo oditi, ker bi tako izgubili privatne dobrine, ki jim jih veliki vodja zagotavlja. Pri takšnem sistemu se precej sredstev nameni za privatne dobrine, ker si s tem vladajoči zagotovijo podporo koalicije. Tako ostanejo na oblasti, kljub slabemu izvajanju politike (Keresteš, 2005, str. 20).

»Avtokracije so bile zgodovinske monarhije v Mezopotamiji, Egiptu, Perziji, Kitajski, Indiji, Staroameriških civilizacijah, cesarskem Rimu, nekatere srednjeveške države, absolutistične monarhije Evrope v 16. - 19. stol., Rusko cesarstvo in Japonsko cesarstvo. Sodobne avtokracije pa so praviloma vojne diktature ali fašistične države. Posebna oblika

avtokracije je bila tudi ZSSR. Sodobne avtokracije imenujemo tudi totalitarne države, saj skušajo obvladati vse segmente družbenega življenja« (Keresteš, 2004, str. 20).

Avtokratični politični sistem delimo na zaprte in odprte avtokracije. Vsaka ta posamezna delitev vključuje še natančnejše delitve. Skupne značilnosti vseh so naslednje.

- Vladajoča elita je v tesni povezavi z gospodarsko elito, bogataši.
- Cilj obeh elit je ohranitev sedanjega stanja, ker nemoteno delovanje trga povzroča zelene posledice, da se bogati dalje bogatijo.
- Oblast zatira opozicijo, katera ponuja drugačne možnosti, zato so civilne pravice omejevana ali zanikane.
- Vojska pogosto vpliva na postavljanje in ohranjanje vlad, čeprav ne vlada neposredno in odkrito (Magstadt v: Ferfila 2009a, str. 148).

Avtokratični politični režim v posameznih državah ne pozna političnega tekmovanja in politične odgovornosti. Elita lahko ostane dalj časa na oblasti, kljub drugačnim željam državljanov. Za take režime menimo, da ne obstajajo večno, ker si tega družba ne želi. Pri prehodu v demokracijo pa lahko pride do nasilja in nestrpnosti. Sam postopek prehoda pa lahko traja več let.

3.2.1 DELITEV AVTOKRATIČNEGA POLITIČNEGA REŽIMA

3.2.1.1 Zaprt avtokratični režim

Za zaprt avtokratični režim je značilno, da obstaja samo ena politična stranka ali pa so vse prepovedane. Politični vodja je na oblasti celotno življenje, razen če je na kakšen nasilen ali drug način odstranjen. Vodja ali določena elita nimajo zakonskih omejitev. Civilne svoboščine so zelo omejene ali pa sploh ne obstajajo. S strani političnih strank do državljanov ni politične odgovornosti. V tabeli 3 so našteje države, ki imajo značilen zaprt avtokratični režim.

Tabela 3: Države z zaprtim avtokratičnim režimom ob koncu leta 2008

Azerbajdžan	Ekvatorialna Gvineja	Libija	Togo
Belorusija	Eritreja	Oman	Tunizija
Burnej	Gvineja	Ruanda	Turkmenistan
Burma/Myanmar	Haiti	Saudska Arabija	Združeni Arabski Emirati
Burundi	Kazahstan	Somalija	Uzbekistan
Kitajska	Severna Koreja	Sudan	Vietnam
Kongo, DR (Kinšasa)	Kirgistan	Svazi	Zimbabve
Kuba	Laos	Sirija	
Egipt	Liberija	Tadžikistan	

Vir: Siaroff (2005, str. 77-78)

Ferfila (2009) je zaprt avtokratičen režim razdelil na 4 podtipove režimov: predtotalitarni režim, polnototalitarni režim, posttotalitarni režim in sultanistični režim.

Predtotalitarni režim

Predtotalitarni režim je značilen za nekdanjo fašistično Italijo, kjer Mussolinijeva vladavina ni bila brez omejitev. Nadzorovan je bil s strani državne birokracije, vojske, katoliške cerkve in kralja Viktorja Emmanuela III. V tem režimu je na oblasti ena politična stranka, ki ima popolno oblast in ne dovoli drugih nasprotujočih strank. Na oblast pride z prevzemom, ki je lahko v obliki oboroženega boja ali volitev. Stranka v času vladanja ni politično odgovorna državljanom. Pravice in svoboščine državljanov so zelo omejene. Ideologija režima je dobro izdelana, ter usmerjena v idejo popolne družbe (Linz in Stepen, 1996).

Polnototalitarni režim

Polnototalitarni režim je obstajal v nekdanjih državah kot so bile nacistična Nemčija, fašistična Italija in stalinistična Sovjetska zveza. V sedanjem času je ta režim ohranjen še v Severni Koreji. Na oblasti je ena politična stranka, ki z uporabo političnega ustrahovanja preprečuje nastanek drugih nasprotujočih strank. Legitimnost režima izvira iz povezanosti med uradno ideologijo in karizmatičnosti diktatorja. Pravice in svoboščine državljanov so zatirane. Vladajoča politična stranka pa ni državljanom odgovorna. Sama ideologija režima je dobro izdelana, ter usmerjena v popolno družbo (Linz in Stepen, 1996).

Posttotalitarni režim

Posttotalitarni režim se po svojih značilnostih približuje odprtemu avtokratičnemu režimu. Značilen je za Kitajsko po smrti Maa in Sovjetsko zvezo po smrti Stalina. Na oblasti je ena politična stranka in politični pluralizem ni dovoljen. Politični voditelji ponekod poskušajo pridobiti na svoji osebni legitimnosti. Stranka, razen določenih vodij, ni politično odgovorna državljanom. V posttotalitarnem režimu obstaja nekaj pravic in svoboščin državljanov. Ideologija je močna, ampak začne izgubljati na svoji vrednosti (Linz in Stepen, 1996).

Sultanistični režim

Za sultanistični režim je značilno, da je na oblasti veliki vodja z družino, prijatelji, sorodniki in znanci. Njihova kariera ne izhaja iz sposobnosti in znanj, namreč iz osebnih povezav in podrejenosti velikemu vodju. Vladavina tega režima temelji na visoki stopnji kontrole nad javnostjo in zasebnostjo. Oblast in moč velikega vodje je neomejena. Njegova osebnost velja kot karizmatična, lahko pa je tudi oseba brez karizme. Po državi je mnogo njegovih kipov in portretov. Njegovo ime poimenuje mesta, jezera, ceste itd. Značilno je tudi, da ima veliki vodja različne nazive kot so maršal, cesar in ljudska poimenovanja kot rešitelj, veliki vodja in heroj. Zgodovinsko je ta režim značilen za Severno Korejo ko je vladal Ki m Il Sung, Filipine v obdobju vladanja Ferdinand Marcosam, Dominikanska republika z načelom Rafael Trujillo, Uganda in nekdanji vladar Idi Amin, Sirija z vladarjem Hafez al Assad itd. V sultanističnem režimu obstaja ena uradna stranka, katera je lahko ogrožena s strani nasprotujoče stranke, ki poseže po političnem terorju. Državljanji nimajo nobenih

svoboščin, ter s strani oblasti ni politične odgovornosti. Sam režim nima večje legitimnosti. Oblast dobi na spoštovanju z ustrahovanjem, čaščenjem, nagrajevanjem. Sama ideologija v režimu izgublja na moči, namesto tega nastopi čaščenje vodje in njegove družine (Linz in Stepen, 1996).

Za zaprt avtokratični režim menimo, da predstavlja najhujšo obliko avtokratičnega sistema, ki družbi omejuje pravice in svoboščine. Zaradi tega pričakujemo, da pride čim prej do preobrata v demokracijo.

3.2.1.2 Odprt avtokratični režim

Države z odprtim avtokratičnim režimom imajo običajno več kot eno stranko. Same državne volitve so nepošteno, zato tudi prebivalstvo ne more vplivati na vladajočo elito. Moč vladavine se ne prenese na novo politično elito. Glavni vladarji nimajo pri vladanju časovne omejitve. Civilne svoboščine so omejene, po drugi strani pa ne obstaja prava politična odgovornost do državljanov. V tabeli 4 so našteje države za katere je značilen odprt avtokratični režim.

Tabela 4: Države z odprtim avtokratičnim režimom ob koncu leta 2008

Afganistan	Čad	Ivory Coast	Katar
Alžirija	Komori	Jordanija	Rusija
Angola	Kongo, R	Kuvajt	Singapur
Armenija	Džibuti	Libanon	Tanzanija
Bahrain	Etiopija	Malezija	Tonga
Buran	Fiji	Maldivi	Uganda
Bosna in Hercegovina	Gabon	Mavretanija	Vatikan
Burkina Faso	Gambija	Monako	Jemen
Kambodža	Gvineja-Bissao	Maroko	Zambija
Kamerun	Iran	Nepal	
Centralna Afriška republika	Irak	Pakistan	

Vir: Siaroff (2005, str. 77-78)

Prav tako kot pri razdelitvi zaprtega avtokratičnega režima je Ferfila (2009) odprt avtokratični režim razdelil na štiri tipe: tradicionalni avtoritarizem, vojaški avtoritarizem, teokratski avtoritarizem in volilni avtoritarizem.

Tradicionalni avtoritarizem

Za tradicionalni avtoritarizem je značilna dedna monarhija. Monarh vlada do koca svojega življenja. Po njegovi smrti pa se vladavina prenese na člana njegove družine. Ta režim je prisoten v muslimanskih državah Severne Afrike in Bližnjega vzhoda: Jordanija, Maroko, Kuvajt, Oman, Saudska Arabija, Združeni Arabski emirati, Swaziland v Afriki, Tonga v Pacifiškem oceanu itd. Znotraj tradicionalnega avtoritarizma lahko najdemo veliko podtipov, ki imajo podobne značilnosti kot demokratične vladne institucije. Primer takega podtipa je v državi Jordan in Maroka. Tamkajšnja značilnost je, da obstaja predsednik vlade in vlada, ki sta ločena od monarha. Samostojno vejo oblasti predstavlja

zakonodajno telo, ki potrjuje zakone. Monarh ima še vedno moč v parlamentu. To moč dobi preko njegovih privržencev, ki pridejo na to pozicijo z njegovo pomočjo. Kot drugi primer so države: Velika Britanija, Beneluks in Skandinavija. Tam je monarh brez vladarskih pooblastil in ne more posegati v delo vlade in vplivati na zakonodajo. V tradicionalnem avtoritarizmu so lahko vse stranke prepovedane in ni volitev. Lahko pa je več strank in so volitve, katere ne morejo vplivati na glavne centre moči. Legitimnost v tem režimu je tradicionalna. Sam monarh ni politično odgovoren državljanom. Pravice in svoboščine prebivalcev so lahko zelo omejene ali pa široke. Ideologija tega režima temelji na podrejanju tradicionalni avtoriteti (Linz in Stepen, 1996).

Vojaški avtoritarizem

V vojaškem avtoritarizmu ima pomembno vlogo vojska, ki vodi ali ima nadzor nad državo. Taka vladavina se prej ali slej izteče tako, da se nasilno konča ali prenese na drugo skupino. Ta režim je značilen za današnje države kot so: Alžirija, Pakistan, Egipt itd. V takem režimu je lahko samo ena uradna politična stranka in nekaj politične opozicije. Legitimnost izvira iz lastne vloge, kjer se poudarja rešitev nacionalnih interesov. Za vojaški avtoritarizem je značilno, da ni politične odgovornosti do državljanov. Državljanji so brez civilnih svoboščin oziroma so lahko zelo omejene. Ideologija je zelo nacionalistična v kateri se poudarja gospodarski in družbeni razvoj (Linz in Stepen, 1996).

Teokratski avtoritarizem

Teokratski avtoritarizem je značilen za muslimanske države, ki temeljijo na religiji. Te države so Afganistan pod talibani, Iran, Severni Jemen in Sudan. Na vrhu režima je vrhovni poglavar, ki obdrži vlogo poglavarja do konca življenja. Naloga verske skupnosti je, da izbere njegovega naslednika. V teokratskem avtoritarizmu lahko obstaja ena stranka ali pa so vse prepovedane. Legitimnost izvira iz verskega statuta in razlage samih verskih kontekstov. Režim ne pozna politične odgovornosti in civilnih svoboščin državljanov. Ideologija takega režima temelji na različnih verskih kontekstih (Linz in Stepen, 1996).

Volilni avtoritarizem

V volilnem avtoritarizmu tekmuje med sabo več političnih strank. Tista, ki zmaga, ima vlogo vodenja. Samo vodenje politične stranke ni časovno omejeno, razen če ima stranka omejitev na določen mandat. Volitve so večinoma nepošteno. Ta režim je značilen za naslednje države: Malezija, Singapur, Azerbajdžan in Tunizija. Za volilni avtoritarizem je značilno, da je prisotnih več političnih strank. Ampak kljub temu je še vedno premalo svobode in poštenja, da bi se vlada spremenila. Legitimnost avtoritete izvira v iluzijah zakonsko nacionalne oblasti. Sama politična odgovornost do državljanov ni prava, čeprav se režim hoče podkupiti prebivalstvu. Prav tako ni popolnih pravic in svoboščin. Ideologija režima se nanaša na poudarek gospodarske rasti in družbenega mira (Linz in Stepen, 1996).

Kljub temu, da imajo države v odprtem avtokratičnem režimu na zunaj določene vrednote, menimo, da je družba v njih še vedno zelo prikrajšana na področju pravic in svoboščin.

4 PRIMERJANJE DEMOKRATIČNE ZDA IN AVTOKRATIČNE DRŽAVE SIRIJE

4.1 DEMOKRATIČNE ZDRUŽENE DRŽAV AMERIKE

Združene države Amerike so zvezna republika, ki je sestavljena iz 48 geografsko povezanih držav in dveh ločenih, ter leži v Severni Ameriki. Po površini meri 9.631.420 km², zaradi česa se uvršča na tretje mesto na svetu. ZDA so leta 1776 dobile neodvisnost s strani Združenega Kraljestva. Britanski vplivi so bili tudi osrednji gradnik kulture pred osamosvojitvijo države. Britanci so v kolonije uvozili jezik, pravni sistem in kulturne sestavine. Kultura je bila v svojih načelih močno povezana s privrženostjo demokraciji in enakosti državljanov pred zakoni. Tako lahko rečemo, da so nekateri demokratični elementi ZDA dediščina Združenega Kraljestva. Te ideje o demokraciji so spremljale Ameriške pionirje v zgodnjih kolonijah. Stopnjevale so se do mere, ki je povzročila izbruh revolucije, ter nato ustanovitev suverene države, ki je utemeljena na demokratični ustavi in njenih amandmajih. Prvo ustavo so oblikovale leta 1781. V demokratično obliko države pa se je spremenila leta 1829. Glede na umestitev v politični sistem, spada med države z značilno polno demokracijo. Državljanji ZDA volijo svobodno svoje politične predstavnike, ki s tem pridobijo pooblastila za upravljanje države. S tem načinom so poskrbljeni interesi državljanov. To temelji na osnovi ustave, ki so jo ustanovitelji vzpostavili ob koncu 18. stoletja. Prvi trije členi ustave določajo delitev oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno oblast (Encyclopedia Britannica, 2012).

Te tri veje oblasti so temelj demokratičnih držav. Vsaka oblast ima nadzor nad drugo, kar je zelo pomembna značilnost demokracije (Keresteš, 2005).

Preko zakonodajne veje oblasti se izražajo interesi znotraj države. Po prvem členu v ustavi je sestavljena iz predstavniškega doma (predstavlja spodnji dom) in senata (predstavlja zgornji dom). Skupaj tvorita kongres, ki je edina veja oblasti, ki lahko ustvarja nove zakone in spreminja obstoječe. Druge naloge, ki jih opravlja so še: ustanavljanje sodišč, napovedovanje vojne in zbiranje vojske, ustanavljanje poštnih uradov in poštnih poti, plačevanje dolgov, uvajanje davkov, taks, carin in trošarin, zagotovitev skupne obrambe ter splošne blaginje ZDA in izposojanje denarja v imenu države, obtoževanje državnih uradnikov (med njimi tudi predsednika ZDA). Naloga kongresa, kot je izpeljava zakonodajnih postopkov, je zelo zahteven proces. Zelo malo predlaganih zakonov je na koncu sprejetih. Oba doma enakopravno sprejemata zakone in državni proračun, vendar ima prednost pri nekaterih zadevah predstavniški dom (zakonodajno iniciativnost glede finančnih aktov), pri zunanji politiki in imenovanju funkcionarjev pa ima prednost senat (Grad, 2000, str. 59).

Izvršilna oblast temelji na predsedniku države in njegovem kabinetu. Predsednik in podpredsednik sta edina uradnika, ki ju lahko državljani volijo neposredno. Amerika daje predsedniku države veliko moč saj ima vlogo predsednika države, predsednika vlade, vrhovnega poveljnika, vrhovnega diplomanta. Zraven tega ima še druge naloge kot so imenovanje veleposlanikov, podpisovanje mednarodnih pogodb, predlaga proračun, odloča o državnih birokratih, pomilostitev zapornikov (Wolf, 1996).

Predsednik predstavlja tudi nekak simbol v domačem in mednarodnem okolju. Trenutni predsednik države v ZDA je Barack Obama. Naloga sodne veje oblasti v ZDA je varovanje državljanov pred nelegalnimi posegi države, ter zaščito pravic in svoboščin. Sodno vejo oblasti predstavlja vrhovno sodišče ZDA. Sestavljeno je iz devetih vrhovnih sodnikov, ki jih predlaga predsednik države in potrdi senat. Temeljna naloga vrhovnega sodišča je preverjanje skladnosti zakonov z ustavo. Sodni sistem v ZDA je na zvezni ravni razdeljen na tri stopnje v obliki piramide. Na dnu je 94 okrajnih sodišč. Naslednjo višjo stopnjo predstavlja 13 okrožnih prizivnih sodišč. Na samem vrhu piramide pa je vrhovno sodišče ZDA. Sodišča so vedno bolj obremenjena zaradi prevelikega števila majhnih sporov in drugih primerov, kar je posledica naraščanja prebivalstva. V ZDA je približno 25 milijonov sodnih postopkov na leto. Kritika sodnega sistema v ZDA vsebuje premisleke, glede na enakosti vpletenih strank, ki so različno finančno sposobne pri zagotavljanju svoje pravne obrambe (Keresteš, 2005).

Za te tri veje oblasti menimo, da spadajo med temeljne vzroke za razvitost in učinkovitost ameriškega političnega sistema. Zaradi medsebojnega nadzorovanja politične, sodne in zakonodajne oblasti, se omejuje politična korupcija.

Naslednji štirje člani opredeljujejo delitev oblasti med zvezne in državne predstavnike, na koncu pa urejajo postopek začetnega sprejemanja ustave. Leta 1790 so kongres in zvezne države zaradi svoje svobodomiselnosti klime, v okviru ustave in njenih prvih 10 amandmajev, sprejeli listino Bill of Rights. S tem se je zagotavljala osebna svoboda in omejevanje moči vlade. Tako so se lahko državljani zanašali na svobodno izražanje in verovanje, svobodnega tiska, ter zbiranja uradne vere države. Do danes so v ustavo dodali še 17 amandmajev, ki so zagotovili volilne pravice nekaterim neenakopravnim družbenim skupinam, ter omejili predsednikovo vladanje na dva mandata. Državljanje ZDA so družba, ki je zelo ponosna na svojo ustavo, ki jim vsem zagotavlja enakost pred zakoni.

4.1.1 VOLITVE IN POLITIČNE STRANKE

Eden od temeljev demokracije so politične volitve. »Volivci vidijo v svojem predstavniku ne le zakonodajalca države, ampak tudi naravnega zaščitnika okrožja pri zakonodajnem telesu; še več, imajo ga skoraj za nekakšnega pooblaščenca vsakega od tistih, ki so ga volili, in pričakujejo, da se bo z istim žarom kot za državne interese zavzemal tudi za njihove posamične interese« (Tocqueville, 1996, str. 97). V ZDA so sprva volilno pravico

imeli le beli moški s premoženjem. Šele kasneje je prišlo do razširitve volilne pravice na vse polnoletne državljane. Danes so volilne kampanje kot volitve v ZDA pomemben družbeni politični dogodek, s katerim Američani prikazujejo svojo demokracijo. Predsedniške volitve potekajo vsake štiri leta, kongresne volitve pa na dve leti. Različni referendumi so organizirani po potrebi. Politične stranke so pomemben del političnega sistema, ki rekrutirajo svoje kandidate, ter pišejo politične programe. ZDA ima dvostrankarski sistem, kjer se poleg demokratov in republikancev občasno pojavi še kakšna druga stranka. Dve glavni stranki imata edino moč nominirati uspešnega kandidata za mesto predsednika države. Predsedniški kandidati imajo možnost sestaviti svoj politični program, ki je neodvisen od strankarske ideologije (Bowles, 1998).

Največji ameriški stranki sta demokratična in republikanska stranka, ki sta se skozi zgodovino spremenili in prilagodili razmeram. Pripadniki demokratične stranke so večinoma iz nižjih slojev družbe. Demokrati podpirajo vladno regulacijo gospodarstva, državno pomoč za izobraževanje, socialno pomoč in zakonodajno podporo etničnim manjšinam. Tako lahko označimo demokratično stranko kot liberalno stranko. Republikanska stranka pa ima po drugi strani največjo podporo iz višjega srednjega sloja družbe in podjetniških krogov. Republikanci se postavljajo kot stranka bogatih. Označimo jo lahko kot konzervativno stranko (Grant, 2004, str. 197-199).

Druge manjše stranke imajo šibak vpliv pri krojenju političnega dogajanja. Dve pomembnejši manjši stranki sta liberalna stranka in stranka zelenih. Šibkost manjših strank in neodvisnih kandidatov se kaže v samem elektorskem sistemu, ki poudarja pomembnost dveh največjih strank. Drugi vzrok šibkosti pa izvira iz državnih zakonov in ureditvah, ki otežujejo kvalificiranje za predsedniške nominacije, za katere kandidat potrebuje nekaj 1.000 glasov. Predsednik ZDA je lahko samo tisti državljan, ki je rojen v ZDA. Njegova starost mora znašati najmanj 35 let s tem, da je zadnjih 14 let preživel v ZDA. Na oblasti je lahko samo dva mandata. Pri volitvah se predsedniški kandidat zanaša na podporo medijev. Ključni pomen vsake predsedniške volilne kampanje so strategije, ki jih kandidat uporabi, da ameriško javnost prepriča, da je najprimernejši kandidat za mesto predsednika ZDA. Med te strategije spada tudi oglaševanje negativnih značilnosti kandidata. Negativnost oglaševanja je pomembna zaradi tega, ker pozitivno oglaševanje niti približno nima tako prepričljivega učinka, kot ga ima negativno oglaševanje. Denton in Woodward (1998, str. 126) omenjata glavne elemente volilne kampanje, ki so organizacija, financiranje, predsedniški kandidat, strategija volilne kampanje, mediji, javno mnenje. Volilna kampanja trenutnega predsednika Baracka Obame je bila strateško ena najboljših in uspešnih predsedniških kampanj v zadnjih nekaj letih. Eden glavnih elementov Obamove kampanje je bilo močno pozitivno volilno sporočilo, ki je bilo preprosto in razumljivo, »Change We Can Believe In«. Približuje se tudi drugi mandat predsedniških volitev. Ampak trenutno predsedniku Baracku Obami ne kaže preveč dobro. Vzrok tega je trenutna slaba gospodarska rast. Američani dajejo zelo velik poudarek na gospodarstvo, zato glede gospodarskih zadev trenutno bolj zaupajo njegovemu republikanskemu tekmecu Mittu Romneyu. Glede na to menimo, da bo tesen dvoboj, kateri se bo končal s svobodnimi in poštenimi demokratičnimi volitvami.

Na splošno velja za vse volilne kampanje, da so zelo drage, še posebej pa predsedniške. Financiranje le teh je strogo regulirano in nadzorovano, predvsem zaradi možnih zlorab in korupcije. Zaradi boljšega nadzora in zbiranja finančnih sredstev volilnih kampanj je kongres leta 1971 sprejel Federal Election Campaign Act, ki daje navodila in smernice zbiranja finančnih sredstev volilnih kampanj. Tukaj je tudi prisotna kritika ameriških volitev, ki se nanaša na zapravljanje obsežnih finančnih sredstev za volilne kampanje. Velik del teh sredstev pride od različnih bogatih korporacij. Tu se postavlja vprašanje če moč države izhaja iz ljudi ali njihovih bogatih korporacij. V razvitih demokratičnih državah je pomembno, da se preprečuje korupcija. Korupcijo v ZDA lahko ocenimo po lestvici, kjer je najvišja ocena 10 (zelo čista država), ter najnižja ocena 0 (zelo korumpirana država). Po tej lestvici dobi ZDA oceno 7,2 in se tako uvršča med manj korumpirane države (Transparency International, 2008).

Za ameriško politiko lahko rečemo, da ima demokratično politično kulturo katera državo pelje v smeri razvoja. Zmožna je premagati krize in s tem obdržati svojo stabilnost. S tem si politična oblast pridobiva na zaupanju prebivalcev.

4.1.2 GOSPODARSTVO

Glavna značilnost gospodarstva v ZDA je ta, da je ekonomija tržne narave. Po industrijski revoluciji je delniški trg ZDA leta 1929 dosegel sam vrh. Vzroki rasti so bili med drugim nakupi večjih količin delnic. Takrat so državljani menili, da so delnice zelo varne naložbe. 24. oktobra enakega leta je prišlo do borznega zloma. Posledice borznega zloma so pripeljale ZDA in svetovno gospodarstvo v veliko krizo. Vzroki krize so bili različni. Posledice krize pa so se kazale v veliki brezposelnosti, večjem prepadu med bogatimi in revnimi, padec industrijske in kmetijske proizvodnje in zapiranje bank. ZDA je čez čas prebolela krizo in tako dokazala, da lahko obdrži stabilnost in se sooči z različnimi konflikti, kar je pomembno za obstoj demokracije. Trenutni položaj ZDA je upočasnjena gospodarska rast, katera se je v začetku leta 2012 rahlo povečala. Rezultat tega je znižana stopnja brezposelnosti, ki je po dolgem času padla pod 9%. Meseca januarja in februarja 2012 je tako znašala 8,3%. V obeh mesecih je bilo ustvarjenih preko 200 tisoč novih delovnih mest. Kljub temu pa se v ZDA mora ustvariti še nekaj delovnih mest, da bo prišlo na stanje, katero je bilo pred krizo leta 2009. Tako je cilj, da se brezposelnost do konca leta zniža pod 7,7%. Taki cilji, ki jih načrtuje oblast, dajejo državljanom zaupanje v njo. Kljub krizi leta 2009 je ZDA še vedno daleč najmočnejša gospodarska sila na svetu. Moč in uspešnost gospodarstva ZDA izvira iz njenega demokratičnega političnega sistema, ki je stabilno in ima dolgo tradicijo. Pomemben vpliv ima tudi majhna neenakost in velika konkurenčnost v družbi, ter demokratična tradicija, ki se je oblikovala skozi zgodovino (Hribšek, 2009, str. 23).

Glede BDP, ki šteje v letu 2011 15.094 bilijonov je ZDA največji znani gospodarski sistem v zgodovini človeštva. Trenutna rast BDP znaša 1,8%. Posledica tega je eden najvišjih materialnih standardov na svetu v preteklem stoletju, ki ga uživajo državljani ZDA. Zaradi

tega je tudi značilen visoki življenjski standard. BND na prebivalca je konec leta 2011 znašal 48.890 ameriških dolarjev. Če pogledamo v statistiko, lahko vidimo, da se je BND dvignil od leta 1980 in do konca leta 2011 za 403%. Druge visoko razvite države poskušajo z njo konkurirati glede življenjskega in gospodarskega standarda. Gospodarstvo ZDA se skozi zgodovino in še danes napaja iz tehnološkega napredka, poslovnih investicij, ter večje izobraženosti in usposobljenosti. Kot smo že omenili je izobraženost temelj demokracije. Njena razvitost tehnološke infrastrukture je na visokem nivoju, kar se vidi iz velikega števila naročnikov mobilne telefonije, uporabnikov interneta in telefonskih naročnikov. ZDA je tudi veliki investitor na področju raziskav in razvoja. Od leta 1990 in do leta 2001 je na področju tehnološkega raziskovanja in razvoja delovalo okrog 4099 raziskovalcev. Zato tudi država v mednarodnem okolju spada med sam vrh tehnološko razvitih velesil (O'Connor v: Ferfila, 2009a, str. 229-237).

Dobra ekonomska svoboda je eden temeljev demokratičnih držav. Ta termin vključuje proste trge, prosto trgovino, zasebna podjetja, prostovoljno menjavo, kapitalizem, omejeno vlogo države, prosto gibanje kapitala, zasebno lastnino in podobno. Vrednost indeksa ekonomske svobode, ki se približuje vrednosti 10, pomeni visok nivo ekonomske svobode. Po drugi strani pa vrednost indeksa, ki se približuje 0 pa označuje nizek nivo dosežene ekonomske svobode. ZDA ima vrednost ekonomske svobode 7,58 s čimer se uvršča med države z najvišjo ekonomsko svobodo (Economic Freedom, 2009a, str. 149 - 161).

K visoki razvitosti demokratične države ZDA pripisujemo tudi njeno uspešno gospodarstvo. Ta uspešnost gospodarstva, menimo da izvira iz njene ekonomske svobode in izobraženosti.

4.1.3 VOJSKA

Iz imenika javnih podatkov, ki ga zagotavlja The World Bank (2012) lahko ugotovimo, da so ZDA po številu vojaških pripadnikov druga največja vojaška velesila na svetu. Leta 2007 je letni proračun oboroženih sil znašal 553 milijard dolarjev. ZDA so tudi znane kot največja dobaviteljica orožja, ki od svetovne proizvodnje orožja odvzame 34.84% orožja. ZDA so se do danes bojevale v šestnajstih vojnah, kar je dosti glede na druge države. Od leta 1972 je ZDA po porazu v Vietnamu uvedla poklicno vojsko. Osnovno načelo ameriške vojske je civilni nadzor nad oboroženimi silami. Za razvite demokratične države je značilno, da je vojska podrejena državi, ter da ima civilna oblast nad njo legitimno kontrolo. Tako lahko države razvrstimo na šest tipov odnosov med vojaškimi in civilnimi oblastmi. Ocena 10 pomeni, da je država tipa civilne nadvlade. Po drugi strani pa tiste ocene, ki se približujejo oceni 0 pa predstavljajo države tipa vojaškega režima. ZDA ima oceno 10 kar pomeni, da je v njej najvišja stopnja civilne nadvlade (Siaroff, 2005, str. 104).

Ta civilna nadvlada se kaže, da predsednik ZDA in civilni funkcionarji Ministrstva za obrambo določajo vojski proračun in naloge. S tem se preprečuje samovoljnost vojaških

poveljnikov, ki bi delovali proti strategijam nacionalne varnosti in političnim programom. Priestova (2004) meni, da je trenutna struktura oblasti ZDA, posledica slabih izkušenj iz druge svetovne vojne (Japonski napad na pomorsko oporišče Pearl Harbourja na Havajih, iz vojne v Vietnamu, iz posega v Iranu, ko je potekala rešitev 53 zajetih ameriških veleposlanikov). Te slabe izkušnje so pripeljale do reforme. Tako se je leta 1986 sprejel Goldwater-Nicholsonov zakon o reorganizaciji ministrstva za obrambo. Danes tako obstaja pet regionalnih poveljstev. Vsak regionalni poveljnik ima nadzor nad določenim delom sveta. Predsednik skupnega štaba pa je glavni svetovalec predsednika ZDA.

4.1.4 DRUŽBENE RAZMERE

V letu 2012 je v ZDA registriranih 301.693.000 število prebivalcev. Glede na to se uvršča na tretje mesto na svetu. Prebivalstvo ZDA je skozi zgodovino raslo in raste še danes. K rasti prispeva tudi mera imigracije. Odločilno pa vpliva rodnot in smrtnost oziroma naravni prirastek, ki se je skozi zgodovino precej spreminjal. Danes v ZDA naravni prirastek znaša 2,1 otroka na eno žensko. Na vsakih 1.000 rojenih otrok do starosti 5 let umre povprečno 7,5 otrok (podatki za 2010). Povprečna pričakovana življenjska doba pa se je do danes dvignila na 78,24 let (podatki za 2010) (The World Bank, 2012).

»Amerika je najbolj demokratična država na svetu, obenem pa je tudi država, kjer na verodostojna poročila katoliška vera najbolj napreduje« (Tocqueville, 1996, str. 39). Krščanstvo meni, da so si vsi ljudje enaki in da so vsi enakovredni ljubezni, svobode in priložnosti. V zgodovini je bilo to pravilo večkrat kršeno in to najbolj v času suženjstva. Danes je ta neenakost še vedno prisotna med moškim in žensko. Kajti statistika kaže, da ženske zaslužijo manj kot moški, prav tako jih je tudi bistveno manj udeleženih v političnih institucijah. Ampak tukaj je pomembno opomniti, da v zadnjem obdobju postaja položaj žensk čedalje bolj enakovreden položaju moških. V ZDA je 75% prebivalcev vključenih v vero. Največ je kristjanov, ki obsegajo 83%. Tretjina od njih pa ni povezana z uradno cerkvijo. Judje pokrivajo približno 2% ter 1% islam. V zadnjih letih je islamska vera pod kritiko. Vzroki teh kritik so teroristični napadi (predvsem napad na WTC), ki so se sklicevali na vero. Kljub temu so vsi ameriški prebivalci pred zakoni enaki, kar je pomembno za razvoj demokracije v državi. Kot primer navajamo zmagovalko miss ZDA 2010 Rima Fakhri, ki je po svoji veri muslimanka in je kljub temu zmagala.

Pomembno vlogo pri obstoju in razvoju demokracije v ZDA ima tudi njen izobraževalni sistem. Izobraževalni sistem v ZDA je na visokem standardu. Ameriške univerze se v mednarodnih primerjavah glede na kakovost študijskih programov uvrščajo na sam vrh. Številne elitne ameriške univerze kot so Princeton, Stanford, Harvard in Chicago so svetu dale največ Nobelovih nagradencev ter vrhunskih svetovnih inovatorjev. Osrednja značilnost ameriškega izobraževalnega sistema je osredotočenost in kreativno mišljenje in individualnost, na mesto učenja, ki temelji na spominu. Zvezdna vlada ima malo povezav z izobraževalnim sistemom in ga za razliko od drugih držav tudi ne financira. Zvezdna država do neke mere organizira izobraževanje, pri čemer ostajajo ugledne šole zasebne. Zato prihaja tudi pri dostopnosti znanja do velikih družbenih razlik. Vključenost

prebivalcev v osnovnošolsko, srednješolsko in univerzitetno izobraževanje šteje 92%. Celotna družba ZDA dosega 99% pismenost, kar jo uvršča med vrh držav na svetu (Human Development, 2010).

Izobraženost družbe je temelj v demokraciji. Tako menimo, če družba ni izobražena potem je posledično tudi njihovo sodelovanje in dojetanje politike manjše. Svoboda tiska v ZDA je zaščitena s prvim amandmajem k ustavi ZDA. Ta določba se na splošno razume kot prepoved vlade, da se vmešava v tiskarstvu ter distribuciji informacij ali mnenj. Čeprav pa je svoboda tiska in svoboda govora, podvržena nekaterim omejitvam, kot je pravo obrekovanja in avtorsko pravo. ZDA ima visoko stopnjo svobode tiska, kar se vidi iz statistike, kjer čim višja vrednost (v razponu od 0-100) pomeni manjšo svobodo tiska. ZDA ima vrednost 7, kar pomeni visoko stopnjo svobode tiska (Human Development, 2010).

Življenjski standard v ZDA je na visokem nivoju. Tudi v mednarodnem okolju je država poznana kot dežela neskončnih možnosti. Razvitost ZDA izhaja predvsem iz njenega demokratičnega političnega sistema in demokratične kulture prebivalcev, ki se je oblikovala skozi zgodovino. Tako prihaja v njej do dobrega sodelovanja med družbo in politično elito, kar je pomembno za prihodnost obstoja njene demokratičnosti.

4.2 AVTOKRATIČNA SIRIJA

Sirska arabska republika ali Sirija leži na Bližnjem vzhodu, kjer je večina muslimanskih držav. Takšna lega je tudi značilna za države s avtokratičnim političnim sistemom. Po površini meri 185.180 km². Leta 1944 je dobila svojo neodvisnost od Francije (prej otomanski imperij). Prvo ustavo je oblikovala leta 1930. Sirija spada po svojih značilnostih med države z zaprtim avtokratičnim režimom, kjer je na oblasti diktator. Ima pa tudi značilnosti demokracije, ki so samo krinka pred dejanskim stanjem (Encyclopedia Britannica, 2012).

4.2.1 VOLITVE IN POLITIČNE STRANKE

Sirija je po ustavi iz leta 1973 socialistična ljudska republika s predsedniškim sistemom. Na oblasti je ena stranka, to je Sirska-Baath-stranka, ki ima v rokah celotni politični sistem države. Tako ima Sirija enostrankarski politični sistem, ki je značilnost avtokratičnega političnega režima. Podlaga ustave izvira iz šariatskega prava, ki je glavni vir zakonodaje. Vir za šariat pa sta Koran in suna. Predsednik države ima široka pooblastila, ter je vodja države, generalni sekretar glavne stranke, nosilec izvršilne oblasti in poveljnik oboroženih sil. Njegove naloge so, da določa smernice politike, imenuje ministre, lahko napove vojno, lahko razglasi izredno stanje in sprejema zakone, katere mora svet ljudstva ratificirati. Glede na ustavo ga predlaga parlament. Potem pa ga morajo na volitvah še potrditi državljani. Tako se vsakih sedem let mora udeležiti neposrednih volitev, kjer ga lahko državljani ponovno izvolijo. Ena političnih zanimivosti Sirije je tudi, da predsednik v večini na volitvah nima nasprotujočih kandidatov in zaradi tega obdrži svoj položaj. Vzrok tega je, da predčasno odstranijo nasprotnike z ustrahovanjem ali na kak drug način. Tako

prihaja do tega, da sploh ni kandidatov, ki bi se prijavili na volitve (Hafez al Asad je bil petkrat ponovno izvoljen in to brez nasprotujočih kandidatov). Zaradi tega je velika možnost, da postane sin naslednik njegove funkcije. Predsednik mora biti obvezno islamske vere (musliman), ter minimalne starosti 34 let. Pred časom je znašala minimalna starost še 40 let, ampak so jo zaradi sina, ki bo verjetno nasledil svojega očeta predsednika Bašara al Asada, spustili na 34 let. Zraven glavne stranke obstajajo še druge njej privržene manjše stranke. Tiste stranke, ki pa predstavljajo določeno manjšinsko ali versko skupnost pa so prepovedane. Tako so leta 1960 vse člane demokratske stranke, ki je zastopala kurdsko manjšino ubili. V Siriji tako ne obstaja pravi večstrankarski sistem, ter svobodne in poštene volitve. Manjše stranke so samo krinka, ki bi predstavljala večstrankarski sistem. Trenutni Asadov režim je na oblasti dlje kot katera koli druga vlada po osamosvojitvi. Državna birokracija je močno odvisna od režima. Glavna stranka ima slogan (Sirska-Baath-stranka): »Enotnost, svoboda, socializem«. Zaradi tega mišljenja jo je ljudstvo tudi podprlo. Baath stranka obvladuje parlament. Poslance se voli na vsake štiri leta. Kljub temu, da ima izvršilna veja končni nadzor nad zakonodajnim postopkom, jo poslanci lahko kritizirajo in sprejemajo predloge zakonov v skladu z ustavo in njenih podzakonskih predpisov. Skupina 10 poslancev lahko predlaga nov zakon. V letu 2001 sta se dva poslanca (Ma'mun al Humusy in Riada Seifa) zavzemala za politične reforme. Na koncu so ju obsodili zaradi nezakonitega poskušanja spreminjanja ustave.

Glede na položaj, ki jo ima predsednik in politična elita menimo, da celotna moč oblasti izvira iz njih ter si s tem podreja družbo, kar je značilno za avtokratični politični režim.

Po letu 2000, ko je prišel na oblast Bašar al Asad je družba pričakovala, da bo prišlo do določenih političnih reform. Ker do tega ni prišlo so aktivisti za človekove pravice, druge organizacije civilne družbe, odvetniki in tudi nekateri poslanci začeli delovati proti trenutnemu avtokratskemu režimu. V nadaljevanju so potem sledile aretacije in pridržanja reformistov, ki so kritizirali režim. Leta 2008 je prišlo do aretacije 12 članov državnega sveta, ki so sodelovali pri dokumentu z reformami iz leta 2005. Vsebina dokumenta je govorila o demokratični politični reformi, ki bi prebivalcem zagotavljala več pravic in svoboščin. Čeprav je Asad obljubljal politične reforme v tej smeri, do tega ni prišlo. Leta 2011 je tako prišlo do uličnih protestov, ki so se spremenili v hude spopade med državno oblastjo in uporniki družbe. Steffen Richter (2004) meni, dokler bodo uporniki dobivali od sosednjih držav denarno pomoč se bodo protesti nadaljevali. Ampak padeč režima še ne pomeni za ljudstvo takojšnjih več pravic in svoboščin. Prebivalci skratka hočejo spremembe na področju političnega sistema, ki jim bodo prinesle večje pravice in boljše življenjske pogoje, zato se borijo proti režimu, ki ga vodi trenutni predsednik Bašar al Asad. Po parlamentarnih volitvah, ki so potekale 7. maja 2012 je trenutni predsednik Bašar imenoval novo vlado, ki je ponovno skoraj v celoti sestavljena iz njegovih zvestih članov partije in starih privržencev. Tako da njegova oblast v državi ostaja. Družba pa nadaljuje proteste proti njemu (US Department of State, 2012).

Države s takimi političnimi razmerami vsebujejo dosti korupcije. Če ocenimo Sirijo po lestvici od 10 (zelo čista država) in do 0 (zelo korumpirana država), dobi oceno 2,1. S tem se Sirija uvršča med zelo korumpirane države (Transparency International, 2008).

4.2.2 GOSPODARSTVO

Za avtokratične režime je značilno, da ima država močan vpliv na gospodarstvo. Kljub temu, da je gospodarstvo Sirije s strani države omejeno, prihaja v zadnjih letih do strukturnih sprememb. Kmetijstvo pod ugodnimi pogoji predstavlja do tretjino celotne proizvodnje, kar je za državo še posebej pomembno. Nafta, tekstil in živila so glavni izvoz Sirije. Za avtokratične države na Bližnjem vzhodu je značilno, da imajo bogata naftna nahajališča. Njeni BDP je leta 2011 znašal 59,147 milijard dolarjev. Sirija spada med države z nizko srednjim bruto narodnim dohodkom na prebivalca, ki znaša 5.090 ameriških dolarjev. Od leta 1980 in do leta 2010 se je njeni BND na prebivalca dvignil za 310%. Sirija ima srednjo razvitost tehnološke infrastrukture, kar se vidi iz bistveno manjšega števila naročnikov mobilne telefonije, uporabnikov interneta in telefonskih naročnikov v primerjavi z razvitimi demokratičnimi državami (O'Connor v: Ferfila, 2009a, str. 229-237). Tudi ekonomska svoboda je bistveno manjša od razvitih demokratičnih držav. Indeks ekonomske svobode Sirije znaša 5,31 kar je bistveno manj od indeksa ZDA, ki šteje 7,58 (Economic Freedom, 2009b, str. 149 - 161).

Sirija je zaradi državljanske vojne in gospodarskih sankcij svoje denarne rezerve, ki so ocenjene na okrog 17 milijard ameriških dolarjev, že skoraj izpraznila. Državljska vojna je povzročila, da je proizvodnja nafte zelo upadla, ki predstavlja 30% BDP države. Hoteli so v večini prazni, kar je posledica slabega turizma. Vsi ti dejavniki so vplivali na padec sirijskega funta. Državljski zaradi tega prenašajo svoj denar v banke sosednjih držav. Zaradi tega menimo, da Siriji grozi bankrot in zlom celotnega gospodarstva.

4.2.3 VOJSKA

Sirija šteje 420.000 vojaških pripadnikov. Leta 2006 je letni proračun za oborožene sile Sirije znašal 921 milijard ameriških dolarjev. Vsi državljani moškega spola so dolžni pri dopolnjenih 18-ih letih opraviti 24 mesečno vojaško službo. Vodja vojaške sile je predsednik države. Sirija je bila vpletena v štirih vojnah. Glede na razvrstitev odnosov med vojaškimi in civilnimi oblastmi ima Sirija oceno 6. Tako v njej obstaja majhna stopnja civilne nadvlade, kar je tudi značilno za države z avtokratičnim režimom (Siaroff, 2005, str. 104).

V času protestov v državi se je ustanovila svobodna Sirijska vojska. Sestavljena je iz ljudstva in dezertirjev državne vojske. Njeni namen je boj proti državni vojski, ki izvaja nasilje nad lastnim ljudstvom. Sam cilj pa predstavlja padec režima trenutnega predsednika Bašara al Asada.

4.2.4 DRUŽBENE RAZMERE

V Siriji se je po letu 2000 število prebivalcev zelo povečalo. V letu 2010 je imela država 20.820.300 prebivalcev. Naravni prirastek znaša 2,93 otroka na žensko (podatki za 2010). Na vsakih 1.000 rojenih otrok do starosti 5 let umre povprečno 16 otrok (podatki za 2010). Pričakovana življenjska doba pa šteje 75,7 let (podatki za 2010).

V Siriji temelji vera na islamu. Kar 75% prebivalstva je muslimanov. »Islam priznava enakopravnost spolov, vendar prav tako meni, da sta si moški in ženska različna, zato imata specifične vloge. Ženska v islamu ima vlogo soproge in matere, ona vzgaja svoje otroke in skrbi za družinsko ekonomijo. Ločitev je dovoljena, ko se vse druge rešitve pokažejo kot neadekvatne« (Pašić, 2002, str. 136). Moški v Siriji imajo značilnost vodje sekularnega in posvetnega območja in javnega življenja. Tu se pojavi vprašanje ali so ženske enakovredne moškim. Menim, da je za ženske težje delati v islamskem svetu kot na Zahodu, ker tukaj morajo delati še dodaten učinek. Tako se ženska mora dokazati moškim, da je vredna svoje službe, da je sposobna narediti enako kot on. Drugo največjo vero predstavljajo kristjani z 15%. Eno najmanjših verskih skupnostih, ki obsega le 2% prebivalstva pa predstavljajo družini, ki so značilni za Bližnji vzhod. Najmanj je judov, kar je med drugim posledica napetosti med Sirijo in Izraelom.

Izobraževalni sistem Sirije temelji na starem Francoskem sistemu, kjer je izobraževanje v javnih šolah brezplačno. Velja obvezna osnovna šola za vse otroke stare od 6 do 15 let. 99% državljanov ima tako končano osnovno šolo. V Siriji so štiri državne univerze (Damask, Aleppo, Homs in Lattakia), kjer je vpisanih več kot 200.000 sirskega (od tega skoraj 50 odstotkov žensk) in več kot 8.000 tujih študentov (večinoma iz arabskih držav). Od leta 2001 je ustanovitev zasebne univerze zakonsko dovoljena. Trenutno je veliko število zasebnih univerz, ki so sklenile sporazum o sodelovanju z nekaterimi evropskimi in ameriški univerzami. Pismenost prebivalcev znaša približno 83,6% (Human Development, 2010).

Na sam izobraževalni sistem ima velik vpliv tudi režim, ki predvsem v literaturi izvaja cenzuro, da ne bi prišlo do kritike režima. Čeprav 38. člen ustave Sirije zagotavlja svobodo govora in tiska so te pravice v praksi strogo omejene. Interventni zakon iz leta 1963 je še vedno v veljavi saj omogoča aretacijo novinarjev in drugih ljudi, ki s svojim izražanjem nasprotujejo ustavi. Od leta 2001 je širok nadzor nad vsemi tiskanimi mediji in poročanjih o temah, ki omenjajo režim in vero. Prepovedana je kritika režima, predsednika in njegove družine, varnostne službe, vere itd. Tistega, ki krši zakon doleti 1 do 3 let zapor in visoka denarna kazen. Novinarji se s strani države soočajo z nadlegovanjem, grožnjami o izgonu, ustrahovanjem, odvzemu prostosti. Prepovedana je kakršna koli publikacija v kurdskega jeziku. Sirskega mediji potrebujejo dovoljenje od sirskega ministrstva za informiranje in so nadzorovani preko varnostne službe. Od leta 2006 pa so dovoljeni še zasebni mediji, ki imajo večinoma tesne povezave z režimom. Od takrat se je razvila široka paleta zasebnih časopisov, revij, radijskih postaj. Zasebni mediji lahko pišejo o kulturi in zabavi države, medtem ko samo vlada lahko poroča preko državnih medijev o

domačih in tujih političnih novicah, ki so strogo cenzurirana. Čeprav vlada v naprej ne preverja publikacij in televizijskih oddaj zasebnih medijev, jih ti sami cenzurirajo zaradi straha zaposlenih pred aretacijo. Dovoljena pa je tudi uporaba satelitskega krožnika. Tudi v Siriji je možnost interneta. Ampak število uporabnikov je zelo majhno. Leta 2010 je približno 21% državljanov imelo dostop do interneta. Tudi internet je pod državnim nadzorom ter poln cenzure zaradi česa je veliko lokacij blokiranih. Youtube in Facebook sta od februarja 2011 brezplačna in na voljo vsem uporabnikom. Po drugi strani pa je vlada povečala nadzor in spletno cenzuro. Kritike preko blogov pa začela nadlegovati. Sirija tako nima svobodnega tiska, kar je tudi razvidno iz statistike, kjer čim višja vrednost (v razponu od 0-100) pomeni manjšo svobodo tiska. Sirija ima vrednost 78, kar pomeni zelo majhno svobodo tiska (Human Development, 2010).

Takšna vrednost je tudi značilna za avtokratski politični režim. S tem oblast Sirije poskuša zagotavljati pripadnost in poslušnost družbe, ter zmanjšati možnost upora.

Sirija je država z avtokratičnim političnim sistemom. Vodi jo diktator, ki ne prisluhne potrebam in željam prebivalstva. V zadnjem času je življenjski standard na nizkem nivoju in to predvsem zaradi hude državljanske vojne. Ljudje želijo spremembe, ki jim bodo dale več svobode in pravičnosti. Kljub temu, da bo režim Bašara al Asada prej ali slej padel, bo pot demokratizacije dolga in mučna.

4.3 RAZLIKE MED DEMOKRATIČNO ZDA IN AVTOKRATIČNO SIRIJO

Tabela 5: Nekaj pomembnih razlik med demokratično ZDA in avtokratično Sirijo

	ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE	SIRIJA
LEGA	ZDA leži v Severni Ameriki.	Sirija leži na Bližnjem vzhodu.
VRSTA POLITIČNEGA SISTEMA	Demokratični politični sistem (polna demokracija).	Avtokratični politični sistem (zaprta avtokracija).
PRVA USTAVA	Leta 1781 so oblikovali prvo ustavo, ki je temeljila na idejah demokracije katere so v času kolonij uvozili Britanci.	Prva ustava iz leta 1930 izvira iz šeriatskega prava, ki ima vir v Koranu in suna.
OBLIKA OBLASTI	Tri veje oblasti, ki se med sabo nadzorujejo.	Ena oblast, ki pripada predsedniku.
ŠTEVILO STRANK	Svoboden večstrankarski sistem.	Na oblasti je ena stranka, ki ne dovoljuje nasprotujočih strank.
VOLITVE	Volitve potekajo na pošten način, kjer je možnost izbire med več kandidati.	Volitve so v večini nepošteno, ker je na voljo samo en kandidat.
BDP	BDP za leto 2011 je 15.094 bilijonov ameriških dolarjev.	BDP za leto 2011 je 59,147 milijard dolarjev.
BND	BND na prebivalca leta 2011 znaša 48.890 ameriških dolarjev.	BND na prebivalca leta 2011 znaša 5.090 ameriških dolarjev.
BREZPOSELNOST	8,2% brezposelnost.	25% brezposelnost.
EKONOMSKA SVOBODA	Visoka ekonomska svoboda.	Srednje visoka ekonomska svoboda.
RAZVITOST TEHNOLOŠKE INFRASTRUKTURE	Visoka razvitost tehnološke infrastrukture.	Srednja razvitost tehnološke infrastrukture.
TISK (čim višja vrednost v razponu od 0-100 pomeni manjšo svobodo tiska)	Visoka stopnja svobodnega tiska, kjer vrednost znaša samo 7.	Majhna stopnja svobodnega tiska, kjer vrednost znaša 78.
MEDIJI	Svobodni mediji.	Mediji (televizija, internet, časopis) so s strani državne oblasti omejeni.
ŠTEVILO VOJAŠKIH PRIPADNIKOV	1.365.800 vojaških pripadnikov.	420.000 vojaških pripadnikov.
CIVILNA NADVLADA NAD VOJSKO	Najvišja stopnja civilne nadvlade nad vojsko.	Majhna stopnja civilne nadvlade nad vojsko.
ŠTEVILO VOJN	ZDA se je bojevala v 16 vojnah.	Sirija se je bojevala v 4 vojnah.
RELIGIJA	Glavna religija v ZDA je krščanska vera, ki šteje 83% pripadnikov celotnega versko usmerjenega prebivalstva.	Glavna religija Sirije je islamska vera, ki šteje 75% pripadnikov celotnega versko usmerjenega prebivalstva.
IZOBRAŽEVALNI SISTEM	Visok standard izobraževalnega sistema. Ugledne zasebne šole niso brezplačne.	Javne šole so brezplačne, obstajajo pa tudi plačljive zasebne šole. Izobraževalni sistem izvira iz starega Francoskega sistema.
PISMENOST	Pismenost je 99% po podatkih iz razvojnega programa OZN (podatki za leto 2010).	Pismenost je 83,6% po podatkih iz razvojnega programa OZN (podatki za leto 2010).

Vir: lasten

V tabeli 5 so prikazane nekatere pomembne razlike med demokratično ZDA in avtokratično Sirijo, ki jih v nadaljevanju opisujemo.

Sirija v primerjavi z ZDA leži na območju, kjer je večina muslimanskih držav, ki imajo avtokratični politični sistem. Zaradi take lege je tudi manjši vpliv demokracije s strani demokratičnih držav.

ZDA ima polno demokracijo za katero je značilno, da ima zraven zakonodajnega telesa in vlade še omejene privilegije cerkve, plemstva, vojske. Sirija spada med zaprte avtokracije, ker ima samo eno glavno politično stranko, katera ne dopušča nasprotujočih strank. Vodi jo diktator. Celotni političen sistem je podrejen majhni eliti.

Prva ustava ZDA ima že v osnovi korenine demokratičnih idej, ki so jih dobili od Britancev v času kolonij. Sirija pa od Francije ni podedovala demokratičnih značilnosti v njihovih institucijah in političnih procesih. Zato je Sirija šla v smer avtokracije, kot večina njenih sosednjih držav.

ZDA ima tri veje oblasti, kar je temelj polne demokracije. Med sabo se strogo nadzorujejo. Sama oblast pa poteka od spodaj navzgor. Tako spada glavna beseda družbi, katero izraža preko svojih voljenih predstavnikov. Sirija ima eno oblast, ki izvira iz njihovega predsednika. Taka oblast poteka od zgoraj navzdol. Takšna oblika oblasti je značilna za zaprte avtokracije, kjer prebivalstvo ne more vplivati na odločitve majhne politične elite. ZDA imajo glede na tradicijo dve glavni stranki in več manjših. Družba lahko svobodno izbira, kateri bo zaupala svojo pripadnost. V Siriji pa se je ljudstvo prisiljeno podrežati glavni stranki, ker drugih ni. Oblast ne dopušča nasprotujočih strank. Tako v Siriji ne obstajajo svobodne in poštene volitve.

Državljeni ZDA svobodno volijo svojega predsednika. Volilne kampanje so sponzorirane s strani bogatih korporacij, ki vplivajo močno na izid. V Siriji pa so volitve nepoštene, ker imajo volivci na voljo samo enega kandidata. Posledica tega je oblast, ki ne dovoli nasprotujočih kandidatov, kateri bi ogrozili trenutni režim. Država to dosega z močno politično korupcijo. To je tudi eden od vzrokov zakaj se v Siriji ne zamenja oblast, ki bi delovala v smeri demokracije.

ZDA je v primerjavi s Sirijo veliko močnejša gospodarska velesila, kar se vidi po njenem BDP in BND na prebivalca. Posledica te prednosti je ekonomska svoboda in bogata zgodovinska tradicija, ki je značilna za demokratične države. V Siriji je gospodarstvo omejeno s strani oblasti, katera je tudi v večini lastnik.

ZDA ima bistveno manjšo brezposelnost kot Sirija. Velika brezposelnost Sirije je med drugim posledica državljanske vojne in slabega gospodarstva.

ZDA ima v primerjavi s Sirijo visoko ekonomsko svobodo. V Siriji pa ima oblast velik vpliv na ekonomijo. Zaradi tega je gospodarstvo omejeno in se ne more razvijati kot v demokratičnih državah.

Glede na bistveno večje število uporabnikov mobilne telefonije in interneta je ZDA bistveno bolj tehnološko razvita kot Sirija, kjer je ta razvitost omejena s strani avtokratične oblasti. Sirija si s tem zagotavlja, da je ljudstvo manj informirano o demokratičnih značilnostih in bolj osredotočeno na zahteve režima. Preko omejene in posledično manjše razvitosti se tudi omejuje kritika nad režimom.

V ZDA obstaja svoboden tisk, ki je zaščiten s prvim amandmajem k ustavi. Tako je s strani družbe omogočena tudi kakršna koli kritika glede političnega sistema v ZDA. Sirija po drugi strani nima svobodnega tiska. Kakršna koli kritika proti režimu je strogo prepovedana. Kršitelju grozi visoka denarna kazen in zapor.

V ZDA so mediji svobodni, kar se vidi iz različnega poročanja in tudi različne kritike. Tako so državljani seznanjeni o različnih informacijah. V Siriji so mediji v lasti države, ki imajo dolžnost, da zagovarjajo režim. Dovoljeni pa so tudi zasebni mediji, ki imajo strogo prepoved kakršnekoli kritike glede oblasti. Zaradi te omejitve so državljani Sirije prikrajšani do različnih informacij, ki bi jim pokazale dejansko stanje režima.

Sirija ima obvezno 24 mesečno služenje vojske. Vojska je podrejena predsedniku, ki ima glavno besedo. V ZDA pa obstaja poklicna vojska, ki je popolnoma podrejena predsedniku države in funkcionarjem Ministrstva za obrambo. Zaradi tega je manjša možnost, da bi vojska samovoljno ukrepala.

Za razvito demokratično državo kot je ZDA je obvezna civilna nadvlada nad vojsko, kar Sirija ne izpolnjuje. Tako tudi v Siriji trenutno prihaja do spopadov med civilno družbo in vojsko.

Za ZDA je značilna krščanska vera, katero so ameriške kolonije podedovale od Britancev. V Siriji religija temelji na islamu, kar je značilno zaradi same lege na Bližnjem vzhodu, kjer je večina držav s tako religijo.

ZDA spadajo med vrh držav na svetu glede njihovega izobraževalnega sistema. Obstajajo brezplačne javne šole in samoplačniške kakovostne zasebne šole na katere država nima posebnih vplivov. Problem ameriškega izobraževalnega sistema je visoka cena zasebnih šol, ki si jo nižji sloj težko privošči. Sirija ima zraven javnih šol tudi zasebne šole. Njen šolski sistem je pod močnim vplivom oblasti. Tako da se učenci in študentje ne seznanjajo s kritiko režima. Zaradi tega je tudi bistveno manjše razumevanje in posledično tudi manjši vpliv s strani družbe na oblast.

Pismenost v ZDA je večja kot v Siriji, ker ZDA v primerjavi s Sirijo investira dosti več sredstev v izobraževalni sistem.

Iz primerjav med ZDA in Sirijo lahko rečemo, da je Sirija bistveno manj razvita in svobodna država kot ZDA. Sirija je avtokratična država v kateri si oblast podreja ljudstvo. Tako prihaja do kršenja človekovih pravic in svoboščin.

5 ZAKLJUČEK

Vse države na svetu, glede na razumevanje njihovih institucij in odnosov med družbo in državo, lahko umestimo v posamezni politični sistem. Zato rečemo, da so najbolj demokratične države tiste, ki imajo najstarejšo demokratično tradicijo. Njihova učinkovitost in uspešnost izvira iz tesnega sodelovanja med družbo in oblastjo, ki poteka preko razvitih političnih institucij.

Zaradi tega, ker imajo nove demokracije krajšo demokratično tradicijo menimo, da lahko pride do neobstoja demokratične kulture, ter slabe podpore civilne družbe demokratičnim institucijam.

Za avtokratične države je značilna ločenost oblasti in družbe. Odprte avtokracije imajo nekaj značilnosti demokracije, ki se kažejo samo na zunaj v obliki političnih strank, vlad, volitev. V svojem jedru pa niso demokratične. Zaprte avtokratične države pa imajo na oblasti majhno elito, ki ne posluša interese družbe. Na družbo vpliva preko različnih institucij s pomočjo manipulacij in s prisilo. Tako med zaprte avtokracije spadajo nedemokratične države. Države se tudi razlikujejo glede na različne značilnosti, ki izvirajo iz proučevanja njihovih družb. Tako je za demokratične države značilna dobra politična kultura, ki podpira politično sodelovanje družbe, s tem, da jo politična elita tudi upošteva. Družbene institucije kot so vera, izobraževanje, politične stranke, pa predstavljajo okvir v katerih komunicirajo z državnimi institucijami. Vera v razvitih demokracijah je umaknjena v zasebnost posameznega prepričanja. Poudarek se daje na izobraževanje. Politične stranke pa imajo nalogo, da poslušajo družbo in delujejo od spodaj navzgor. Nove demokracije so pri določenih zadevah prikrajšane zaradi njihovih manjših zgodovinskih izkušenj. Tako so te demokratične države zelo spolitizirane, v katerih ima značilnost demokracije politična elita, ki varuje demokratične institucije in demokratična prepričanja določenih množic. V novih demokratičnih državah igrata pomembno vlogo vera, ki povzroča pripadnost družbe in inteligenca, ki daje različne zahteve na državo. Institucije nedemokratičnih držav vplivajo prisilno in grobo na družbo, ki je etnično, jezikovno in versko različna. Njihova politična kultura je neenotna in razdrobljena. Družbene institucije kot so izobraževanje in politične stranke delujejo v okviru režima. Vera in sorodstvo pa predstavljata problem državnim institucijam, ker hočeta prevzeti njihovo vlogo.

Glede na te značilnosti menimo, da je cilj vsake družbe demokratična oblast, ki posluša interese ljudstva, ter jim zagotavlja pravice in svobodo. Zaradi tega prihaja tudi do prehodov v polno demokracijo in zlomov avtokracij.

Že sama ideja demokracije, ki pomeni vladavino ljudstva se razlikuje od ideje avtokracije, ki pomeni vladavino enega. Tako smo na podlagi različnih značilnosti ugotovili, da so demokratične države razvitejše, bogatejše in svobodnejše od avtokratičnih držav.

Demokratske politične sisteme po enostavni delitvi delimo na volilne in polne demokracije. Za oba tipa demokracij smo ugotovili, da imata značilne volitve in sodelovanje med družbo in državo, ter ustavni sistem z vlado in zakonodajnim telesom. Polna demokracija pa mora imeti zraven tega še omejene privilegije cerkve, plemstva in vojske.

Sam postopek demokratizacije se začne s prehodom iz avtokracije. Vzroki tega prehoda so lahko politični ideali, vojne v katerih države poraženke s strani zmagovalk dobijo vsiljen demokratski politični sistem, globalna gospodarska rast in zlom avtokracije. Za polno delovanje in stabilnost demokracije pa je potrebna še konsolidacija demokracije. Rezultat konsolidacije je, da državljani sprejmejo demokratske institucije in demokratska pravila političnega delovanja. Po drugi strani pa lahko pride do zloma demokracije. Posledica tega je povratek k avtokratskem režimu. Vzroki tega so lahko politično nasilje, razpad bančništva, zlom gospodarstva, ki se pojavijo v sami konsolidaciji demokracije. Ko enkrat država postavi temelje demokracije je verjetnost zloma majhna. Za vzpostavitev in poglobitev v demokracijo so pomembni različni dejavniki. Glede na njihove značilnosti, ki smo jih omenili so najpomembnejši politična kultura in politično vodstvo, vojaško vmešavanje v politiko, kulturna in zgodovinska kolonialna dediščina in družbenoekonomska razvitost.

Avtokratski politični sistem se deli na dva tipa, zaprt avtokratski režim in odprt avtokratski režim. Glavna razlika med njima je, da imajo odprte avtokratske države več političnih strank, vlado in volitve, ki pa ne izpolnjujejo svojega pomena kot v demokratskih državah.

Na podlagi raziskave smo ugotovili, da za vse avtokratske države za razliko od demokratskih držav velja, da imajo na oblasti manjšo elito, ki ne izpolnjuje oblasti iz volje družbe.

V diplomski nalogi imamo postavljeni dve hipotezi. Prva se glasi: glede na slabe družbenoekonomske razmere in politično kulturo avtokratskih držav, so demokratske države bolj razvite in glede na to je tudi njihov politični sistem bližje idealnemu političnemu sistemu. Tako lahko rečemo, da dobra družbenoekonomska razvitost spada med temelje razvite države, kot se vidi na primeru demokratske države ZDA. Tako v ožjem smislu dobra družbenoekonomska razvitost pomeni visok BDP na prebivalca. V širšem smislu pa pomeni visoko pismenost in izobraženost prebivalcev, nizka stopnja smrtnosti dojenčkov, daljšo trajanje življenja, urbanizacijo, širjenje industrije. In glede na to imajo demokratske države kot so ZDA boljšo družbenoekonomsko razvitost kot avtokratske države med katere spada tudi Sirija. To je lepo prikazano iz vrednosti ZDA in Sirije, ki smo jih z raziskovanjem pridobili. Tako ima ZDA v primerjavi s Sirijo svobodne volitve, večstrankarski sistem, tri veje oblasti, ki se med sabo nadzorujejo, višji BDP in BND na prebivalca, manjšo brezposelnost, višjo ekonomsko svobodo, višjo razvitost tehnološke infrastrukture, svoboden tisk, višjo stopnjo civilne nadvlade nad vojsko, večjo

pismenost prebivalcev. Eden temeljev razvitih družb in dobrih političnih sistemov je tudi politična kultura, ki vsebuje vrednote, ki podpirajo redno politično sodelovanje. Tako je za demokratične države kot so ZDA značilno, da obstaja zaupanje in komuniciranje med državo in družbo, ter tudi, da oblast upošteva družbene sloje in skupine. V avtokratičnem političnem sistemu kot je Sirija pa oblast ne posluša dovolj družbo. Velikokrat zatira tiste, ki so drugače misleči, ter ni pripravljena na kompromise. Hipotezo 1 lahko potrdimo. Demokratične države med katere spada tudi ZDA so v primerjavi z avtokratičnimi državami kot je Sirija bolj razvite, ker imajo boljšo družbenoekonomsko razvitost in politično kulturo. Glede na to je tudi njihov politični sistem bližje idealnemu političnemu sistemu.

Glede na primerjavo demokratične ZDA in avtokratične Sirije imamo postavljeno drugo hipotezo, ki se glasi: ker je za Združene države Amerike značilno, da imajo svobodne in poštene volitve, svoboden tisk, možnost izobraževanja itd., so zato bolj razvite kot avtokratična Sirija, kjer so te določene pravice že v temeljih zatirane. Tako so svobodne in poštene volitve eden od temeljev za razvoj države. Preko njih prebivalci vplivajo na svojo oblast, ki se skozi leta spreminja. V ZDA državljani preko poštenih in svobodnih volitev, volijo svoje kandidate, kateri imajo nalogo, da prisluhnejo njihovim željam in potrebam. Volivci lahko izbirajo med različnimi kandidati, ter se nato svobodno odločijo komu bodo zaupali svoj glas. Problem volitev ZDA predstavljajo bogate korporacije, ki vplivajo z donacijami na medijsko prepoznavnost kandidatov. Zaradi tega igra denar pomembno vlogo pri zmagi kandidata. Tu se postavlja vprašanje če moč države izhaja iz ljudi ali iz njihovih bogatih korporacij. Za demokratični politični sistem je pomembno, da moč države izhaja iz ljudstva. Zaradi tega bi lahko dejali, da je na tem delu demokracija ZDA malo ogrožena. Tudi prihajajoče volitve, dajejo veliko prednost republikancem, ki predvsem zastopajo bogatejši del družbe. Ampak, kljub tem pomanjkljivostim skoraj ni možnosti, da bi demokratični politični sistem ZDA propadel. Po drugi strani so volitve v Siriji nepošteno, ker imajo volivci velikokrat na izbiro samo enega kandidata. Predsednik je tako vedno znova izvoljeni, ter ostane na oblasti, dokler ga ne zamenja njegov sin. Same volitve so zelo korumpirane. Tako prebivalci Sirije ne morejo vplivati na oblast. V razvitih državah morajo državne institucije izpolnjevati določene demokratične temelje kot je svobodni tisk, svobodno izobraževanje, temeljne človekove pravice in svoboščine itd. ZDA ima svoboden tisk, državljani so bolj izobraženi, kar je pomembno za politično razumevanje, imajo temeljne pravice in svoboščine, katere jim v prvi vrsti omogočajo svobodne volitve. V primerjavi s Sirijo, ki te temelje ne izpolnjuje in celo določene zatira ima posledično manjše število izobraženih, slabše gospodarstvo, več revščine in brezposelnosti, nima možnosti rednega večstrankarskega sistema, saj oblast pripada eni stranki itd. V zadnjih časih je v Siriji izbruhnila državljanska vojna, kjer prebivalci izražajo svojo nezadovoljstvo nad slabim režimom. Ta državljanska vojna lahko pomeni pot v demokratični politični režim. Torej tudi hipotezo 2 lahko potrdimo. ZDA zaradi značilnosti, kot so svobodne in poštene volitve, svobodni tisk, možnost izobrazbe itd. so bolj razvite kot avtokratična Sirija, ki te pravice zatira.

Pri izdelavi diplomske naloge smo ugotovili, da imajo prebivalci v demokratični državi več pravic in svoboščin kot v avtokratični državi. Ta ugotovitev izhaja iz posameznih značilnosti političnih sistemov, ki so lepo prikazani na primerjavi demokratične ZDA in avtokratične Sirije v diplomski nalogi. Temelj te ugotovitve je, da če država hoče postati visoko politično in družbeno razvita rabi značilnosti demokratičnega političnega sistema. Da bi se te značilnosti lahko uveljavile tudi v Siriji je potreben ta prehod v demokracijo. Ta proces demokratizacije je lahko težak in dolgotrajen. Veliki vodja (predsednik), ki vodi oblast v Siriji, ima zelo močan vpliv na ustavo, ki jo lahko po lastni volji spreminja. Zaradi te značilnosti smo ugotovili, da poteka oblast iz vrha navzdol tako, da je družba prisilno podrejena. Če bi v Siriji prišla na oblast druga elita, bi lahko ta v krajšem času povzročila določene ustavne spremembe in tako pripomogla k razvoju demokracije v državi. Za popolno zamenjavo politične elite pa so potrebne svobodne in poštene volitve, ki jih v Siriji ni, zato je potrebna pomoč mednarodnih sil v kateri sodelujejo tudi demokratične ZDA. Sirija je država, ki rabi velike spremembe na družbenem in političnem področju, kar se vidi v državljanski vojni v kateri ljudje izražajo nezadovoljstvo nad trenutnim stanjem. Da pride do demokracije smo ugotovili, da je potrebno zamenjati trenutnega velikega vodjo (predsednika) in celotno elito na oblasti. To idejo bi lahko uporabile mednarodne sile tako, da bi vplivale na razmere Sirije že pred državljansko vojno, ter preko posebnih tajnih organizacij odstranile predsednika in določeno elito, ki vodi tudi državno vojsko katera jih varuje pred lastnim narodom. Istočasno bi bila v državi pripravljena določena skupina izobražencev, ki bi verjela v demokratične ideje. Tako bi ta elita, ki bi dobivala finančno in vojaško podporo od mednarodnih sil, v kratkem času prevzela začasno oblast države. Po začasnem prevzemu oblasti bi morala predstaviti nove demokratične politične ideje, ki bi omogočale svobodne in poštene volitve, ter večstrankarski sistem. Pod vplivom mednarodnih sil bi lahko tako prišlo do tvorbe novih demokratičnih političnih strank, ki bi jim družba zaupala na podlagi programov s področja demokratičnih vrednot. Pod strogim nadzorom bi na volitvah slavila nova demokratična stranka, ki bi vodila državo na podlagi demokracije.

Mediji v avtokratičnih državah, kot je Sirija, niso svobodni, ter so pod strogim nadzorom države. Prav tako sta svoboda tiska in govora zelo omejena. Ljudstvo je zaradi tega slabo seznanjeno, ali pa sploh ne, z demokratičnimi idejami, na podlagi česa si tudi oblast zagotavlja svoj obstanek. Tako smo ugotovili, da je za prehod iz avtokracije v demokracijo pomembna poučenost in razgledanost družbe glede demokratičnih vrednot, ki jih dobijo od medijev na podlagi svobodnega tiska in govora. Uporaba te ugotovitve je mišljena tako, da bi mediji ob pomoči mednarodnih organizacij, vsaj v začetku, delovali tajno ter dajali ljudem sporočila o demokratičnih vrednotah. Tako bi družba spoznala življenje ljudi v demokratičnih državah, ter na podlagi lastne primerjave ugotovila napake režima. Nezadovoljstvo bi se stopnjevalo in zaradi tega bi nastopila potreba po zamenjavi oblasti. Vsaka zamenjava pa rabi določen čas, da ljudstvo spozna pomen demokracije in začuti potrebo po njej. Pri samem procesu zamenjave, bi družba že osvojila demokratične ideje in jih tudi podpirala. Svoboden tisk v medijih in v izobraževalnih sistemih bi pomagal k razvoju politične in družbene kulture in tako pospešili proces demokratizacije.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

BOWLES, Nigel (1998). *Government and politics of the United States*. Macmillan Press, Houndmills.

BULAČ, Ali (1995). *Islam i demokracija – teokracija, totalitarizam*. Ljubljana Ljiljan, Sarajevo.

CANFORA, Luciano (2006). *Demokracija: zgodovina neke ideologije*. Založba/*cf., Ljubljana.

DENTON, Robert E., WODWARD, Gray C. (1998). *Political Communication in America*. Praeger Publishers, Westport.

FERFILA, Bogomil (2009). *Z znanjem na potovanje: Bližji Vzhod Evropa, Uganda in Solomonski otoki*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

FERFILA, Bogomil (2009). *Primerjalne politike v sodobnem svetu: Teoretični del*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.

GRAD, Franc (2000). *Parlament in vlada*. Uradni list republike Slovenije, Ljubljana.

GRANT, Alan (2004). *The American political process*. Routledge Taylor & Francis Group, London, New York.

KUŠEJ, Gorazd (1933). *Sodobna demokracija: njene teoretične osnove in praktične oblike*. Sfinks, Ljubljana.

PAŠIĆ, Ahmed (2002). *Islam in muslimani v Sloveniji*. Emanet, Sarajevo.

PIEST, Dana (2004). *The mission: Waging War and Waging War and Keeping Peace with America's Military*. New York, London.

SIEDENTOP, Larry (2003). *Demokracija v Evropi*. Študentska organizacija univerze, študentska založba, Ljubljana.

SRUK, Vladimir (1995). *Leksikon politike*. Obzorja, Maribor.

TOCQUEVILLE, Alexis de (1996). *Demokracija u Ameriki 2*. Krtina, Ljubljana.

WOLL, Peter (1996). *American Government*. HarperCollins Publishers, New York.

ZVER, Milan (2002). *Demokracija v klasični slovenski politični misli*. Orbis, Ljubljana.

INTERNETNI VIRI

AMNESTY INTERNATIONAL (2012). *Statistika: orožje in človekove pravice*. Dostopno 15.8.2012 na: <http://www.amnesty.si/j7/kampanje/nadzor-orozja/291-statistika-oro%C5%BEje-in-%C4%8Dlovekove-pravice.html>.

ENCYCLOPEDIA BRITANNICA (2012). *United States*. Dostopno 22.8.2012 na: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/616563/United-States>.

EURONEWS (2012). *Syrien: Wahlen von Gewalt überschattet*. Dostopno 21.8.2012 na: <http://de.euronews.com/2012/05/08/syrien-wahlen-von-gewalt-ueberschattet/>.

FINANCE (2012). *ZDA v drugem četrletju z 1,7-odstotno rastjo*. Dostopno 18.8.2012 na: http://www.finance.si/zda_v_drugem_cetrletju_z_1_7_odstotno_rastjo_1_500792.

Razgledi (2011). *Izobraževalni sistem kot dejavnik gospodarske uspešnosti*. Dostopno 18.8.2012 na: <http://www.razgledi.net/2011/01/14/izobrazevalni-sistem-kot-dejavnik-gospodarske-uspesnosti/>.

FREEDOM HOUSE (2011). *Freedom of the Press: Syria*. Dostopno 30.8.2012 na: <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-press/2011/syria>.

GARTNEY, James, LAWSON, Robert, HALL, Joshua (2011). *Economic Freedom of the World*. Dostopno 11.7.2012 na: http://www.freetheworld.com/2011/reports/world/EFW2011_complete.pdf.

HRIBŠEK, Hedvika (2009). *Magistrsko delo: Vpliv političnega sistema na gospodarsko rast in neenakost v družbi*. Dostopno 1.7.2012 na: <http://www.cek.ef.uni-lj.si/magister/hribsek3887.pdf>.

HELLES-KOEPFCHEN (2007). *Nachrichten / Archiv 2007*. Dostopno 8.9.2012 na: <http://www.helles-koepfchen.de/artikel/2375.html>.

Human Development Report (2010). *The Real Wealth of Nations: Pathways to Human Development*. Dostopno 26.7.2012 na: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2010_EN_Complete_reprint.pdf.

HUNTINGTON, Samuel P (1992). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Dostopno 26.6.2012 na: <http://books.google.si/books?id=6REC58gdt2sC&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false>.

INFOPLEASE (2012). *The Most and Least Corrupt Nations*, 2008. Dostopno 15.8.2012 na: <http://www.infoplease.com/world/statistics/2008-transparency-international-corruption-perceptions.html>.

KERESTEŠ, Tomaž (2009). Uvod v teorijo države: Študijsko gradivo za potrebne predmete "Uvod v pravoznanstvo" v študijskem letu 2004/05. Dostopno 30.6.2012 na: http://www.pf.uni-mb.si/datoteke/kerestesUPZ/teorija_drzave_-_skripta.pdf.

LAVTAR, Roman (2008). Ustava in državna ureditev. Dostopno 28.6.2012 na: http://www.impletum.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Ustava_in_drzavna_ureditev-Lavtar_NU.pdf.

LINZ, Juan, STEPAN, Alfred (1996). *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Dostopno 25.6.2012 na: <http://books.google.si/books?id=TqRn1lAypsgC&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false>.

LUKŠIČ, Andreja (2009). Konec demokracije. Dostopno 2.9.2012 na: http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20095_Luksic.pdf.

SIAROFF, Alan (2005). *Comparing Political Regimes: A Thematic Introduction To Comparative Politics*. Dostopno 4.8.2012 na: [http://www.google.si/books?hl=sl&lr=&id=EGoeJwVcYWYC&oi=fnd&pg=PA7&dq=SIAROFF,+Alan+\(2005\).+Comparing+Political+Regimes:+A+Thematic+Introduction+To+Comparative+Politics&ots=LaWHn0QhPc&sig=vIFyQ7yU3HTmYDRzT64CvtvFboY&redir_esc=y#](http://www.google.si/books?hl=sl&lr=&id=EGoeJwVcYWYC&oi=fnd&pg=PA7&dq=SIAROFF,+Alan+(2005).+Comparing+Political+Regimes:+A+Thematic+Introduction+To+Comparative+Politics&ots=LaWHn0QhPc&sig=vIFyQ7yU3HTmYDRzT64CvtvFboY&redir_esc=y#).

SMODIŠ, Mateja (2008). *Politična kultura v postkomunističnih državah Vzhodne in Srednje Evrope*. Dostopno 5.9.2010 na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/smodis-mateja.pdf>.

THE WORLD BANK (2012). *Public data*. Dostopno 15.8.2012 na: http://www.google.si/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9_&met_y=ny_gdp_mktp_cd&ii=country:SYR&dl=sl&hl=sl&q=sirija+bdp#!ctype=l&strail=false&bcs=d&nسلم=h&mem_y=ny_gdp_mktp_cd&scale_y=lin&ind_y=false&rdim=country&idim=country:SYR&ifdim=country&hl=sl&dl=sl&ind=false.

US DEPARTMENT OF STATE (2012). *Background Note: Syria*. Dostopno 30.8.2012 na: <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3580.htm>.

VELEPOSLANIŠTVO REPUBLIKE SLOVENIJE WASHINGTON (2012). *Gospodarski položaj Združenih držav Amerike*. Dostopno 30.8.2012 na: <http://washington.embassy.si/index.php?id=2786>.

VOYAGER À TRAVERS LE MONDE (2012). *Bildung und Kultur in Syrien*. Dostopno 29.8.2012 na: http://www.voyagesphotosmanu.com/kultur_syrien.html.

WIKIPEDIA (2012). *Syrien*. Dostopno 18.8.2012 na: <http://de.wikipedia.org/wiki/Syrien>.

ZEIT ONLINE (2012). *Die Kriegstreiber setzen sich durch*. Dostopno 30.8.2012 na: <http://www.zeit.de/politik/ausland/2012-05/syrien-wahl-gewalt>.